

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 19.9.2007
KOM(2007) 528 lõplik

2007/0195 (COD)

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV,
millega muudetakse direktiivi 2003/54/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu
ühiseeskirju

(komisjoni esitatud)

{SEK(2007) 1179}
{SEK(2007) 1180}

SELETUSKIRI

Elektril ja gaasil on oluline roll Euroopa heaolu tagamisel. Ilma konkurentsivõimelise ja tõhusa Euroopa elektri- ja gaasituruta maksaksid Euroopa kodanikud ülemäära hinda selle eest, mis on üks nende olulisematest igapäevastest vajadustest. Elektri- ja gaasiturg on oluline Euroopa konkurentsivõimele, kuna energia on oluline Euroopa tööstuse sisend.

Lisaks sellele on konkurentsivõimeline ja tõhusalt toimiv elektri- ja gaasiturg kliimamuutustega tegelemise eeltingimus. Ainult toimiva turu korral on võimalik välja töötada tõhus heitkogustega kauplemise mehhanism ja taastuvenergia tootmine, mis vastab Euroopa Ülemkogu ambitsioonikatele eesmärkidele tagada, et 2020. aastaks saadakse 20 % ELi energiast taastuvatest energiaallikatest.

Lõpuks on konkurentsivõimeline üleeuroopaline elektri- ja gaasiturg oluline, et tagada Euroopas energia varustuskindlus, kuna üksnes üleeuroopaline ja konkurentsivõimeline turg annab õigeid signaale investeerimiseks, tagab kõigile võimalikele investoritele õiglase juurdepääsu võrgule ning pakub nii võrguettevõtjatele kui ka tootjatele tegelikke ja mõjusaid stiimuleid, et järgmisel kahel aastakümnel investeerida ELi jaoks vajalikke miljardeid eurosid.

Elektri- ja gaasituru liberaliseerimine algas ligikaudu kümme aastat tagasi. Selle kümne aasta jooksul said paljud Euroopa kodanikud kasu suuremast valikuvõimalusest ning konkurentsist, tänu millele paranesid nii teenused kui ka turvalisus. Komisjoni ja Euroopa energeetikasektori reguleerivate asutuste läbiviidud hindamise alusel ei ole reaalselt konkurentsivõimelise turu arendamine kaugeltki lõpetatud. Tegelikult puudub liiga paljudel ELi kodanikel ja ettevõtjatel võimalus valida tarnijat. Peapõhjused, miks puudub toimiv siseturg, on turu killustatus vastavalt riigipiiridele, vertikaalse integreerituse kõrge tase ning suur turukontsentratsioon.

Komisjon on pärast praeguste elektri- ja gaasidirektiivide jõustumist 2003. aasta juulis pidevalt jälginud nende rakendamist ja mõju turule ning on olnud korrapäraselt ühenduses asjaomaste sidusrühmadega. Komisjon on igal aastal avaldanud võrdlusuuringuid elektri ja gaasi siseturu rakendamise kohta. Komisjon korraldas elektrisektori reguleerimise Firenze foorumi ja gaasisektori reguleerimise Madridi foorumi, kus said korrapäraselt kokku ministrid, riiklikud reguleerivad asutused, komisjon, põhivõrguettevõtjad, tarnijad, kauplejad, tarbijad, ametiühingud, võrgukasutajad ja elektrikiborsid.

Euroopa Ülemkogu Hampton Courti kohtumisel 2005. aasta lõpus tõstatati Euroopa tõhusa energiapoliitika küsimus. Vastusena sellele avaldas komisjon 8. märtsil 2006. aastal rohelise raamatu Euroopa ühtse ja kooskõlastatud energiapoliitika kohta. Avaliku arutelu käigus saadi 1 680 vastust. Juba 2005. aastal alustas komisjon gaasi- ja elektriturgude konkurentsiuuringut. Sellega reageeriti tarbijate ja uute turuletulijate murele gaasi- ja elektri hulgituru arendamise ning tarbijate piiratud valikuvõimaluste üle. Komisjon võttis uuringu lõpparuande vastu koos laiaulatusliku meetmepaketiga, et teha 10. jaanuaril 2007 Euroopa uue energiapoliitika ettepanek.

Komisjoni 10. jaanuari 2007. aasta teatises „Euroopa energiapoliitika”¹ rõhutati vajadust viia lõpule elektri ja maagaasi siseturu kujundamine. Seda täiendasid siseturu laiaulatuslik aruanne, sektori konkurentsiuuringu lõpptulemused ning põhjalikud ülevaated liikmesriikide

¹ KOM(2007) 1.

elektri- ja gaasiturgude olukorra kohta. Paralleelselt viis komisjon läbi mõju hindamise, et hinnata poliitikavalikuid, mis on seotud gaasi ja elektri siseturu kujundamise lõpuleviimisega. Mõju hindamine hõlmas konsulteerimist sidusrühmadega. Küsimustiku täitis kokku 339 organisatsiooni 19 riigist. Lisaks täitsid küsimustiku 73 organisatsiooni, kes ei ole seotud ühegi konkreetse riigiga. Lisaks intervjuueeriti 56 sidusrühma, peamiselt ettevõtjaid, keda võib mõjutada varade eraldamine või rangemad läbipaistvusnõuded.

2007. aasta kevadel kokku tulnud Euroopa Ülemkogu kutsus komisjoni üles tegema täiendavate meetmete ettepanekuid järgmistes valdkondades:

- tarne- ja tootmistegevuse tõhus eraldamine võrguhaldusest;
- volituste edasine ühtlustamine ja riiklike reguleerivate asutuste sõltumatuse suurendamine;
- liikmesriikide reguleerivate asutuste koostööks sõltumatu mehhanismi loomine;
- põhivõrguettevõtjatele mehhanismi loomine, et parandada võrguhalduse ja võrgukasutuse koordineerimist, piiriülest kauplemist ning võrgu kasutamist; ja
- energiaturu suurem läbipaistvus.

Euroopa Ülemkogu rõhutas samuti vajadust tugevdada liikmesriikidevahelisel solidaarsusel põhinevat varustuskindlust.

Seetõttu väljendas Euroopa Parlament oma 10. juuli 2007. aasta resolutsioonis gaasi ja elektri siseturu väljavaadete kohta tugevat poliitilist toetust ühisele energiapoliitikale, märkides et põhivõrkude omandisuhete eraldamine on „kõige tõhusam vahend infrastruktuuridesse investeerimise edendamiseks mittediskrimineerival viisil, samuti uute turule sisenejate elektrivõrgule õiglase juurdepääsu ning turu läbipaistvuse edendamiseks”. Parlament rõhutas siiski, et vaja on ka muid meetmeid ning et elektri- ja gaasiturgude erinevused võivad tingida eri rakenduskorra. Parlament kutsus samuti üles tugevdama „koostööd riiklike reguleerivate asutuste vahel ELi tasandil ELi organisatsiooni abil, mis võimaldaks toetada euroopalikumat lähenemist piiriüleste küsimuste reguleerimisele”.

Euroopa energeetikasektorit reguleerivate asutuste nõukogu (CEER) tervitas komisjoni 10. jaanuari 2007. aasta teatist ning toetas ELi uute õigusaktide väljatöötamist, et käivitada uuesti ühtse energiaturu projekt. Euroopa reguleerivad asutused avaldasid 6. juunil 2007 kuus dokumenti, milles võeti seisukoht energiavaldkonda käsitlevate õigusaktide peamistes küsimustes. Eelkõige toetati komisjoni ettepanekuid seoses regulatiivse sõltumatuse suurendamisega nii riiklikul kui ka ELi tasandil ning seoses põhivõrkude omandisuhete tõhusta eraldamisega. Reguleerivad asutused soovivad selgelt, et põhivõrkude omandisuhete eraldamine peaks põhimõtteliselt olema eeskujuks sellele, mida nõutakse ELi uutes õigusaktides ning seda tuleks kohaldada nii elektri- kui ka gaasiturus suhtes.

Kõnealuseid asjaolusid võeti täielikult arvesse käesoleva ettepaneku koostamisel ning need on kokkuvõtlikult järgmised.

1. TARNE- JA TOOTMISTEGEVUSE TÕHUS ERALDAMINE VÕRGUHALDUSEST

1.1. Olemasolevad omandisuhte eraldamist käsitlevad sätted ei ole piisavad, et tagada turu nõuetekohane toimimine

Olemasolevate õigusaktidega nõutakse, et võrguhaldus oleks õiguslikult ja funktsionaalselt tarnest ja tootmisest eraldatud. Liikmesriigid on järginud kõnealust nõuet, kasutades eri organisatsioonistruktuure. Mitu liikmesriiki on loonud täiesti eraldiseisva ettevõtte võrguhalduseks, samas kui teised on loonud juriidilise isiku integreeritud ettevõtja sees. Õigusliku ja funktsionaalse eraldamise nõue on mitmes liikmesriigis positiivselt mõjutanud konkurentsivõimelise elektri- ja gaasituru tekkimist.

Kogemused on siiski näidanud, et kui põhivõrguettevõtja on juriidiline isik integreeritud ettevõtjas, tekib kolme tüüpi probleeme.

Esiteks võib põhivõrguettevõtja kohelda sidusettevõtjaid paremini kui konkureerivaid kolmandaid isikuid. Integreeritud ettevõtjad võivad kasutada võrguvara, et muuta konkurentide juurdepääs raskemaks. Algpõhjus on, et õiguslik ja funktsionaalne eraldamine ei lahenda peamist huvide konflikti integreeritud ettevõtjates, kuna tarne ja tootmise põhihuvi on suurendada müüki ja turuosa, samas kui võrguettevõtja on kohustatud pakkuma mittediskrimineerivat juurdepääsu konkurentidele. Seda loomupärast huvide konflikti on peaaegu võimatu kontrollida õiguslike vahenditega, kuna ilma koormavate ja piiravate õigusaktideta ei ole võimalik jälgida põhivõrguettevõtja sõltumatust integreeritud ettevõtjast.

Teiseks ei ole vastavalt praegustele eraldamise eeskirjadele võimalik tagada mittediskrimineerivat juurdepääsu teabele, kuna ei ole tõhusat vahendit, millega ennetada, et põhivõrguettevõtjad edastavad turutundlikku teavet integreeritud ettevõtja tootmise või tarnega tegelevatele osadele.

Kolmandaks moonutatakse integreeritud ettevõtjas investeerimisstiimuleid. Vertikaalselt integreeritud võrguettevõtjatel ei ole stiimulit arendada võrku turu üldistes huvides ning lihtsustada sellega konkurentide turulepääsu tootmise või tarnevaldkonnas; vastupidi, neil on loomulik huvi piirata uusi investeringuid, mis oleksid kasulikud konkurentidele või tooksid uusi konkurente „koduturule”. Vastupidiselt lähtuvad vertikaalselt integreeritud ettevõtjate investeerimisotsused pigem tarnevaldkonna sidusettevõtjate huvidest. Kõnealused ettevõtjad tunduvad olevat eriti edastusvõimsuse ja gaasiimpordi suurendamise vastu, millega võiks suurendada konkurentsi koduturul, takistades sellega siseturu arengut.

Kokkuvõttes on ettevõtjal, kes jääb vertikaalselt integreerituks, loomulik huvi investeerida uutesse võrkudesse võimalikult vähe (kartes, et selline investering aitaks konkurentidel tungida „koduturule”) ja eelistada igal võimalusel võrgule juurdepääsul enda müügiettevõtjaid. See kahjustab ELi konkurentsivõimet ja varustuskindlust ning muudab ebakindlaks kliimamuutuste- ja keskkonnavalaste eesmärkide saavutamise.

Andmed lähiaastate investeringute kohta näitavad, et vertikaalselt integreeritud ettevõtjad on näiteks märkimisväärselt vähem kui täielikult eraldatud ettevõtjad taasinvesteerinud piiriülesest ülekoormustasust uutesse võrkudevahelistesse ühendustesse. Tõhus omandisuhte eraldamine kõrvaldab vertikaalselt integreeritud põhivõrguettevõtjatele omased moonutatud investeerimisstiimulid. Seega suurendab see varustuskindlust. Komisjon on täheldanud, et tõhus põhivõrguettevõtjate omandisuhte eraldamine edendab põhivõrguettevõtja

investeeringustegevust. Asjaomased liikmesriigid on täiendavalt meelitanud ligi uusi infrastruktuuriinvestoreid, kes ehitavad nt maagaasi veeldusjaamu.

Lisaks sellele näitab elektri ja gaasi hind eri turgudel, et on kasulik omandisuhe eraldada: viimase kümne aasta jooksul on vertikaalselt integreeritud ettevõtjad tõstnud rohkem hindu või säilitanud kõrgemad hinnad kui ettevõtjad, kus omandisuhe on eraldatud.

1.2. Põhivõrguettevõtjate tõhusam eraldamine on seetõttu selgelt vajalik

Konkreetne sellealane ettepanek näitab selgelt, et komisjoni eelistus on omandisuhte eraldamine. Tegelikult tähendab see, et liikmesriigid peavad tagama, et sama isik või samad isikud ei või omada kontrolli tarneettevõtja üle ja samal ajal omada osalust põhivõrguettevõtjas või põhivõrgus või õigust selle üle. Käesolevat sätet kohaldatakse ka vastupidiselt, st kontroll põhivõrguettevõtja üle välistab võimaluse omada mis tahes huve või teostada mis tahes õigusi tarneettevõtja suhtes.

Kõnealune võimalus lubab siiski olukorda, kus sama isik, nt pensionifond, omab kontrolliõigusega vähemusosalust nii põhivõrguettevõtjas kui ka tarneettevõtjas. Selline vähemusosanik ei saa omada vetoõigust mõlemas ettevõtjas, samuti ei saa ta määrata juhatuse liikmeid ega saa üks isik olla mõlema ettevõtja juhatuse liige. Kõnealune võimalus, miks eristatakse selgelt põhivõrguettevõtjate ja tarneettevõtjate omandisuhet, on kõige tõhusam ja stabiilsem viis saavutada võrguettevõtjate kindel eraldamine ning seega lahendada loomupärane huvide konflikt.

Selleks et kõnealust võimalust rakendada, võivad liikmesriigid valida järgmise korra, mis võib aidata tagada vertikaalselt integreeritud aktsionäride huvid. Vertikaalselt integreeritud ettevõtja aktsiad võib jagada põhivõrku omava ettevõtja aktsiateks ja jaotusvõrgu aktsiateks. Seejärel võib kõnealused aktsiad jagada vastavalt varem vertikaalselt integreeritud ettevõtja aktsionäride vahel.

Kuigi komisjon märgib, et omandisuhte eraldamine jääb eelisvalikuks, pakub ta valikuvõimalust liikmesriikidele, kes ei soovi minna seda teed. See peab siiski andma sarnase garantii seoses kõnealuse võrgu tegevuse sõltumatusega ning pakkuma samal tasemel stiimuleid investeerida uude infrastruktuuri, mis võib olla kasulik konkurentidele. Seda võimalust, mis on erand omandisuhte eraldamise põhilähenemisest, tuntakse nimetuse „sõltumatu süsteemihaldur” all. See võimaldab vertikaalselt integreeritud ettevõtjal säilitada omandiõiguse võrguvarade üle, kuid nõuab, et põhivõrku juhiks sõltumatu süsteemihaldur – vertikaalselt integreeritud ettevõtjast täielikult sõltumatu ettevõtja või isik – kes täidab kõiki võrguettevõtja funktsioone. Selleks et tagada, et võrguettevõtja tegutseb täiesti sõltumatult vertikaalselt integreeritud ettevõtjast ning jääb sõltumatuks, tuleb tagada reguleerimine ja pidev õiguslik järelevalve.

Mõnel juhul sunnitakse vertikaalselt integreeritud energiaettevõtjaid eralduma teatavatest varadest, eelkõige põhivõrgust, või andma kolmandale poolele üle kõnealuste varade haldus, et täita tõhusa eraldamise kavandatud nõudeid. Kavandatud võimalustele ei tundu siiski olevat alternatiivi, kui me tahame tagada põhivõrguettevõtjate täieliku sõltumatuse.

Neid mõlemaid võimalusi kohaldatakse sarnaselt nii elektri- kui ka gaasisektori suhtes. Kuigi komisjon tunnistab, et omandisuhte eraldamisega on üldiselt elektrisektoris palju kaugemale jõutud, ei ole komisjon leidnud veenvaid põhjusi, millega põhjendada nende sektorite erinevat kohtlemist. Huvide peamine konflikt tarne- ja tootmistegevuse vahel ühelt poolt ning

võrguhalduse ja arenduse vahel teiselt poolt esineb mõlemas sektoris. Lisaks sellele ei sõltu pikaajaliste tarnelepingute sõlmimine gaasitootjatega võrgu omamisest, vaid tugeva kliendibaasi olemasolust. EL jääb kahtlemata atraktiivseks gaasitarneturuks, sõltumata hankiva ettevõtja omandisuhte struktuurist ning kui omandisuhe eraldatakse, on selline ettevõtja suuteline konkureerima gaasiturul võrdsetel alustel. Komisjon mõistab, et gaasitranspordil vastupidiselt elektrienergia edastamisele toimub gaasimolekulide füüsiline liikumine torudes. Põhivõrguettevõtjal on seega suurem kontroll voosuuna määramise ning võrgu võimsuse kasutamise üle. Seetõttu on gaasivõrkudes omandisuhte tõhus eraldamine vähemalt sama tähtis kui elektrivõrkudes.

Selleks et soodustada tarne- ja tootmisettevõtjate investeeringuid uutesse energiainfrastruktuuridesse, hõlmab praegune ettepanek võimalust teha ajutine erand omandisuhte eraldamise nõudest seoses uute infrastruktuuride ehitamisega. Kõnealust erandit kohaldatakse iga juhtumi puhul eraldi, võttes arvesse uue investeeringu majandusaspekte ning siseturu ja varustuskindluse eesmäärke.

Vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 295 kohaldatakse ettepanekut nii avalik-õiguslike ettevõtjate kui ka eraettevõtjate suhtes samal viisil. See tähendab, et hoolimata omandivormist (avalik-õiguslik või eraõiguslik) ei saa ükski isik või isikute rühm mõjutada põhivõrguettevõtjate ega tootmisettevõtjate juhtkonna koosseisu, hääletamist või otsuste langetamist. Sellega tagatakse, et kui tarne- või tootmistegevus on riigi omandis, on tagatud riigi omandis oleva põhivõrguettevõtja sõltumatus, kuid kõnealuste ettepanekutega ei nõuta riigi omandis olevatelt ettevõtjatelt, et nad müüksid võrgu eraettevõtjale. Kõnealuse nõude täitmiseks võiksid näiteks avalik-õiguslikud asutused või riik kanda õigused (st „mõju”) teisele avalik-õiguslikule või eraõiguslikule juriidilisele isikule. Oluline on, et kõigi omandisuhte eraldamiste puhul peavad liikmesriigid tõestama, et tegelikkuses on tulemus toimiv ning et ettevõtjad tegutsevad üksteisest täiesti sõltumatult, millega luuakse kogu ELis sarnased tingimused.

Lisaks ei kohaldata omandisuhte eraldamise sätteid liikmesriikide suhtes, kus puuduvad gaasi või elektri põhivõrguettevõtjad ning on ainult jaotusvõrk.

1.3. Kolmandate riikidega seotud aspektid

Praeguse ettepanekuga ei nõuta põhivõrguettevõtja ning tarne- ja tootmistegevuse eraldamist mitte ainult riiklikul tasandil, vaid ka kogu ELis. See tähendab, et ükski tarne või tootmisega ELis tegelev ettevõtja ei või omada või hallata põhivõrku ELi mis tahes liikmesriigis. See peaks kehtima ühtviisi nii ELi äriühingute kui ka ELi-väliste äriühingute suhtes.

Õigusaktide pakett hõlmab kaitsemeetmeid selle tagamiseks, et kolmandate riikide ettevõtjad, kes soovivad omandada olulist osalust või kontrolli ELi võrgu üle, peavad selgelt ja üheselt täitma ELi ettevõtjatega samu omandisuhte eraldamise nõudeid. Komisjon võib sekkuda, kui ostja ei suuda tõestada nii otsest kui ka kaudset sõltumatust tarne- ja tootmistegevusest.

Lisaks sellele on hästi toimivatel turgudel ja võrkudel oluline roll majanduse konkurentsivõimes ja kodanike heaolus. Käesoleva ettepaneku eesmärk on edendada konkurentsi Euroopa energiaturgudel ning toetada nende turgude tõhusat toimimist. Sellega arvestades tuleb – ilma et see piiraks ühenduse rahvusvaheliste kohustuste täitmist – tagada, et kõik Euroopa energiaturgudel tegutsevad ettevõtjad järgivad turuinvestori põhimõtteid. Seetõttu teeb komisjon ettepaneku sätestada nõue, et kolmandatel riikidel või nende isikutel ei ole õigust omada kontrolli ühenduse põhivõrgu või põhivõrguettevõtja üle, välja arvatud

juhul, kui seda lubatakse ELi ja kolmanda riigi vahelise kokkuleppega. Eesmärk on tagada, et kolmandate riikide ettevõtjad järgivad nii sisuliselt kui ka vormiliselt samu nõudeid, mida kohaldatakse ELi ettevõtjate suhtes, samas aga neid diskrimineerimata. Komisjon koostab kiiresti põhjaliku ülevaate ELi energiavaldkonna välispoliitika laiematest aspektidest ning avaldab selle tulemused.

Võttes kokku omandisuhte eraldamise põhiküsimuse, on praegused ettepanekud seoses tõhusa eraldamisega vajalikud ja kujutavad endast otsustavat sammu üleeuroopalise turuintegratsiooni saavutamisel. Kindlasti hõlbustab see piiriülest põhivõrguettevõtjate loomist, kuna neid ei takista enam vastastikune usaldamatus. Samas aga, kui piiriülesed põhivõrguettevõtjad loodaks ilma täielikku sõltumatust tagamata, võiksid võimalikud kokkulepped takistada tarne- ja tootmisvaldkonna sidusettevõtjate vahelist konkurentsi. Omandisuhte tõhusa eraldamise puudumine võiks seega põhjustada probleeme seoses konkurentsiaga. Eelkõige hõlmavad praegused ettepanekud mitmeid täiendavaid meetmeid, et toetada ELi turu integratsiooni eriti seoses põhivõrguettevõtjate vahelise parema koostööga.

2. RIIKLIKE REGULEERIVATE ASUTUSTE VOLITUSTE SUURENDAMINE JA SÕLTUMATUS

2.1. Tugevad riiklikud reguleerivad asutused, kes kontrollivad elektri- ja gaasiturgude toimimist

Olemasolevate elektri- ja gaasidirektiividega nõutakse, et liikmesriigid loovad reguleerivad asutused. Mitmes liikmesriigis toimivad reguleerivad asutused hästi, neil on piisavad volitused ja vahendid, mis võimaldavad neil tagada asjakohase tureguleerimise. Teistes liikmesriikides on reguleerivad asutused asutatud hiljuti ning nende volitused on nõrgemad või jagatud mitme asutuse vahel. Komisjoni koostatud põhjalikest riikide ülevaadetest nähtub ühtsuse puudumine ning mitmel juhul reguleerivate asutuste nõrkus.

Kogemuste põhjal, mis on saadud liikmesriikides, kelle turud on avatud juba mitu aastat, ning muudes konkurentile avatud üldkasulikes sektorites, on tugevad reguleerivad asutused vajalikud turu asjakohaseks toimimiseks, eelkõige seoses võrgu infrastruktuuridega.

Seetõttu on käesoleva ettepaneku eesmärk suurendada reguleerivate asutuste volitusi. Esiteks antaks neile selged volitused teha koostööd Euroopa tasandil tihedas koostöös energeetikasektorit reguleerivate asutuste koostööameti ja komisjoniga, et tagada ELis konkurentsivõimelised, turvalised ning keskkonnasäästlikud elektri ja gaasi siseturud ning tõhus turu avamine kõigile tarbijatele ja tarnijatele.

Teiseks tehti ettepanek suurendada nende volitusi seoses turu reguleerimisega, eelkõige järgmistes valdkondades:

- põhi- ja jaotusvõrguettevõtjate ja kolmandate isikute juurdepääsueeskirjade, omandisuhte eraldamise nõuete, tasakaalustusmehhanismide, ülekoormuse ja süsteemihalduse kooskõla kontrollimine;
- põhivõrguettevõtjate investeerimiskavade läbivaatamine ning oma aastaaruandes põhivõrguettevõtjate investeerimiskavadele hinnangu andmine, nende vastavuse kohta üleeuroopalisele kümneaastasele arengukavale; võrgu turvalisuse ja usaldusväärsuse jälgimine ning võrgu turvalisuse ja usaldusväärsusega seotud eeskirjade läbivaatamine;
- läbipaistvusega seotud kohustuste kontrollimine;

- turu avatuse ja konkurentsitaseme jälgimine ning tõhusa konkurentsi edendamine koostöös konkurentsiasutustega; ja
- tarbijakaitsemeetmete tõhususe tagamine.

Elektrienergia ja gaas erinevad põhimõtteliselt muudest kaupadest, kuna need on võrgupõhised ning neid ei ole võimalik või on väga kulukas ladustada. See muudab need tundlikuks turu kuritarvitamise suhtes ning tuleb suurendada ülevaatlikkust elektri- ja gaasiturul tegutsevate ettevõtjate üle. Reguleerivatel asutustel peab seetõttu olema juurdepääs ettevõtjate tegevust käsitlevatele otsustele. On tehtud ettepanek kohustada ettevõtjaid tagama riiklikele reguleerivatele asutustele, samuti konkurentsiasutustele ja komisjonile viie aasta jooksul juurdepääs tegevust käsitlevate otsuste andmetele, et kõnealused asutused saaksid tõhusalt kontrollida turu kuritarvitamise süüdistusi. See piiraks turu kuritarvitamise ulatust, suurendaks usaldust turu vastu ning seega soodustaks kauplemist ja konkurentsi.

Mõnedel kauplejatel (nt pangad) on juba sellised kohustused vastavalt finantsinstrumentide turge käsitlevale direktiivile ning neil ei peaks olema topeltkohustusi. Seetõttu peaks andmete säilitamise kohustus olema kooskõlas finantsturge käsitlevate kehtivate ühenduse õigusaktidega ning ei tohiks piirata nende kohaldamist. Energeetikasektorit ja finantsturge reguleerivad asutused peavad tegema koostööd, et neil kõigil oleks asjaomastest turgudest ülevaade. Enne kui võetakse vastu suunised andmete säilitamise kohustuse kohta, peaksid energeetikasektorit reguleerivate asutuste koostööamet ja Euroopa väärtpaberituru reguleerijate komitee (CESR) tegema koostööd ning andma komisjonile suuniste sisu kohta nõu.

Selleks et neil oleks võimalik oma ülesandeid täita, antakse reguleerivatele asutustele volitused uurida, nõuda vajalikku teavet ning määrata hoiatavaid sanktsioone. Samuti peavad nad reguleerimisülesannete täitmisel võtma täielikult arvesse energiatõhususe eesmäärke.

2.2. Reguleeriva asutuse selge sõltumatus tagab turu usaldusväärsuse

Reguleerivate asutuste sõltumatus on heade haldustavade peamine eeldus ning turu usalduse oluline tingimus. Olemasolevate õigusaktide kohaselt on reguleerivad asutused täielikult sõltumatud gaasi- ja elektrienergia tööstuse huvidest. Siiski ei ole nendes määratud, kuidas sellist sõltumatust tõestatavalt tagada, ning tagatud ei ole sõltumatus lühiajalistest poliitilistest huvidest.

Nagu rõhutati 2007. aasta kevade Euroopa Ülemkogu otsustes ning nagu märkis Euroopa Parlament, on riiklike energeetikasektorit reguleerivate asutuste sõltumatus prioriteet.

On tehtud ettepanek, et reguleeriv asutus on õiguslikult eraldatud ja funktsionaalselt sõltumatu muudest avalik-õiguslikest asutustest või eraettevõtjatest ning et nende töötajad ja juhid tegutsevad sõltumatult mis tahes turuhuvidest ning ei küsi ega järgi mis tahes valitsuse või muu avalik-õigusliku asutuse või eraettevõtja juhtnõore. Seetõttu on tehtud ettepanek, et reguleerivatel asutustel on iseseisev õigusvõime, eelarveautonoomia, asjakohased inim- ja rahalised ressursid ning sõltumatu juhtkond.

3. RIIKLIKE REGULEERIVATE ASUTUSTE KOOSTÖÖ JA OTSUSTUSPROTSESSI SÕLTUMATU MEHCHANISM: ENERGEETIKASEKTORIT REGULEERIVATE ASUTUSTE KOOSTÖÖAMET

3.1. Elektri- ja gaasisektori Euroopa reguleerivate asutuste tööühm (ERGEG) positiivne kogemus tuleb edasi arendada ametlikuks koostööstruktuuriks

Kuigi energia siseturg on arenenud märkimisväärselt edasi, on piiriülestes küsimustes endiselt regulatiivsed puudujäägid. Selle küsimusega tegelemiseks algatas komisjon isetoimivad foorumid, nagu Firenze foorum (elektrienergia) ja Madridi foorum (gaas). Kõnealused foorumid ühendavad sidusrühmi, et tugevdada koostööd.

Komisjon moodustas 2003. aastal lisaks sellele sõltumatu elektri- ja gaasisektori nõuanderühma nimetusega „elektri- ja gaasisektori Euroopa reguleerivate asutuste tööühm” (ERGEG), et lihtsustada liikmesriikide reguleerivate asutuste nõustamist, koordineerimist ja koostööd ning koostööd nende asutuste ja komisjoni vahel, et ühendada elektri ja maagaasi siseturud. ERGEGi kuuluvad riiklike reguleerivate asutuste esindajad.

ERGEGi viimaste aastate tegevus on aidanud kaasa elektri ja gaasi siseturu väljakujundamisele, andes välja mittesiduvad suunised ning esitades komisjonile soovitusel ja arvamused. Siiski ei ole kõnealuste foorumite ja ERGEGi loomise tulemusena edenenud ühiste standardite ja lähenemisviiside väljatöötamine, mis on vajalik piiriülese kauplemise ja piirkondlike turgude arendamiseks ning seega ka Euroopa energiaturu realiseerimiseks.

Aja jooksul on energeetikasektor muutunud üha üksikasjalikumaks ja keerukamaks ning hõlmab üha erinevamaid finantshuve. ERGEGi praegune lähenemisviis, mis tegelikkuses tähendab 27 reguleeriva asutuse ja üle 30 põhivõrguettevõtja nõusolekut, ei taga piisavaid tulemusi. See on viinud mitmete mittesiduvate reeglite tekkimiseni ning jõupingutusteni saavutada ühtlustamise kokkulepe järk-järgult, kuid mitte tegelike otsusteni rasketes küsimustes, mis on vaja nüüd teha.

Praegu esinevad väga suured erinevused elektrienergia ettevõtjate tehnilistes nõuetes ja „võrgureeglites” nii liikmesriigiti kui ka liikmesriikide piires. Neid tuleb ühtlustada, kui me tahame ELi energiaturud integreerida.

Komisjon hindas selle ülesande lahendamise eri võimalusi, sealhulgas seda, kas komisjon suudaks ise neid ülesandeid täita. Kõnealuste küsimuste ühtlustamine, samuti uue infrastruktuuri arendamine, ei kuulu tavaliselt komisjoni tegevusvaldkonda. Tegelikult ei ole komisjon kunagi sellega tegelenud. Selleks on vaja 27 riikliku reguleeriva asutuse koostööd ja eriteadmisi, kuna nemad peavad leppima kokku riiklike võrgureeglite muutmises. Praktikas saab ainult üks riiklikest reguleerivatest asutustest lähtuv asutus ühendada kõiki riiklike reguleerivate asutuste vajalikke vahendeid, mis on kõnealustes küsimustes edu saavutamisel oluline. Amet saab reguleeriva komitee vahendusel, mis koosneb riiklikest reguleerivatest asutustest, pöörduda nende asutuste töötajate poole. Komisjonil seda võimalust ei ole.

Komisjon on jõudnud järeldusele, et nõutavaid ülesandeid võib kõige paremini täita eraldiseisev üksus, mis on sõltumatu ja asub väljaspool komisjoni. Nii 2007. aasta kevade Euroopa Ülemkogu kui ka hiljutised Euroopa Parlamendi otsused toetasid seda järeldust².

Seetõttu kavandati riiklike energeetikasektorit reguleerivate asutuste võimsama võrgustiku loomist. Eeskujuks võeti konkurentsiasutuste võrgustik, mis loodi 2004. aastal nõukogu määruse (EÜ) nr 1/2003 alusel. Siiski on vajalik komisjoni jaoks energeetikasektoris autonoomsete volituste loomine (praegu on need volitused ainult konkurentsieeskirjade valdkonnas). Riiklike reguleerivate asutuse volitusi tuleb igal juhul tugevdada ja ühtlustada.

Lisaks võiks olla kohaldatav Euroopa keskpankade süsteem, kuid asutamislepingus puudub sellel õiguslik alus. Selline mudel nõuaks lihtsalt asutamislepingu muutmist.

Seetõttu jõudis komisjon järeldusele, et kui loodaks sõltumatu asutus, kes võib teha komisjonile ettepanekuid seoses olulisi küsimusi käsitlevate otsustega ning võtta vastu kolmandate isikute jaoks siduvaid reguleerivaid üksikotsuseid neile delegeeritud tehnilistes küsimustes, oleks ainus lahendus luua koostööamet.

Peamised kavandatavad ülesanded täiendaksid riiklike reguleerivate asutuste täidetavaid reguleerimisülesandeid Euroopa tasandil. Kõnealune struktuur peaks aitama luua raamistikku riiklike reguleerivate asutuste koostööks, põhivõrguettevõtjate koostöö reguleerivaks läbivaatamiseks ja andma võimaluse võtta vastu mitme liikmesriigi territooriumil asuva infrastruktuuriga seotud üksikotsuseid. Käesolevas analüüsis kajastatakse põhimõtteid, mis komisjon on määratlenud Euroopa reguleerivate asutuste tegevusraamistikku käsitlevas institutsioonidevahelises eelnõus³, eelkõige seoses õigusega võtta vastu kolmandate isikute jaoks siduvaid üksikotsuseid.

Sellele järgnev ettepanek tugineb samuti komisjoni 10. jaanuari 2007. aasta teatises „Euroopa energiapoliitika”⁴ märgitud võimalusele ERGEG+.

3.2. Kavandatava energeetikasektorit reguleerivate asutuste koostööameti põhiülesanded

Koostööamet täiendab Euroopa tasandil neid reguleerimisülesandeid, mida reguleerivad asutused täidavad riiklikul tasandil järgmiselt.

- *Luues raamistiku riiklike reguleerivate asutuste koostööks.* See on kavandatud piiriülestes olukordades tegutsemise parandamiseks. Amet kehtestab riiklike reguleerivate asutuste koostööks vajalikud menetlused, eelkõige seoses teabevahetusega ja pädevuse jagamisega,

² Euroopa Ülemkogu nõustub oma järeldustes riiklike reguleerivate asutuste koostöö ja otsustusprotsessi sõltumatu mehhanismi loomisega, mis võimaldab neil koostööd teha ja võtta vastu otsuseid tähtsates piiriülestes küsimustes, kusjuures Euroopa Parlamendi vastuvõetud Vidal Quadrasi aruandes väidetakse, et Euroopa Parlament „tervitab komisjoni ettepanekut tugevdada riiklike reguleerivate asutuste koostööd ELi üksuse kaudu kui moodust edendada euroopalikku lähenemisviisi piiriülestes küsimustes, rõhutab, et komisjon peaks etendama otsustavat osa, samas mitte vähendama reguleerivate asutuste sõltumatust; usub, et reguleerivad asutused peaksid vastu võtma otsuseid konkreetselt piiritletud tehnilistes ja kaubandusküsimustes ning asjakohase teabe alusel, võttes vajaduse korral arvesse põhivõrguettevõtjate ja teiste asjaomaste sidusrühmade arvamusi”.

³ KOM(2005) 59.

⁴ ELT C [...], [...], lk [...].

kui hõlmatud on rohkem kui üks liikmesriik. Kõnealune raamistik edendab samuti piirkondlikku koostööd riiklike reguleerivate asutuste vahel.

- *Põhivõrguettevõtjate vahelise koostöö regulatiivne järelevalve.* Amet vastutab Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku ja Euroopa maagaasi põhivõrguettevõtjate võrgustiku tegevuse jälgimise ja kontrollimise eest. Eelkõige osaleb amet võrgustike tööprogrammide vahendusel prioriteetide kindlaksmääramisel, nende kümneaastaste investeerimiskavade läbivaatamisel ning tehniliste ja turureeglite koostamisel. Investeerimiskava läbivaatamine ei piira põhivõrguettevõtja vastutust tehniliste rikete korral siseriiklikus õiguses määratletud tähenduses. Ametile antakse seoses tehniliste ja turureeglitega volitused paluda põhivõrguettevõtjatel muuta oma projekte või käsitleda konkreetseid küsimusi üksikasjalikumalt. Amet võib samuti soovitada, et komisjon muudaks kõnealused reeglid õiguslikult siduvaks, kui on selgunud, et põhivõrguettevõtjate poolne vabatahtlik kohaldamine on ebapiisav või teatavates küsimustes ebasobiv. Amet võib soovitada muuta põhivõrguettevõtjate projekte või soovitada komisjonile lisasätteid. Praktikas kujuneb see mehhanism konstruktiivseks ja pidevaks dialoogiks ameti, põhivõrguettevõtjate ja komisjoni vahel. Ameti osalemine on oluline põhivõrguettevõtjate vahelise tõhusa ja läbipaistva koostöö tagamisel siseturu huvides.
- *Volitused teha üksikotsuseid.* Piiriüleste küsimuste lahendamiseks on tehtud ettepanek anda ametile volitused võtta vastu üksikotsuseid eranditaotluste⁵ suhtes, mis käsitlevad Euroopa tasandil huvi pakkuvaid infrastruktuurivarasid, ning otsustada reguleeriva korra üle, mida kohaldatakse mitme liikmesriigi territooriumil asuva infrastruktuuri suhtes. Lisaks on ametil õigus võtta vastu otsuseid tehnilistes üksikküsimustes, kui need on ametile antud konkreetsete suuniste raames, mis on komiteemenetluse teel vastu võetud vastavalt gaasi- ja elektridirektiivile.
- *Üldine nõuandev roll.* Ametil on komisjoni suhtes üldiselt nõuandev roll turu reguleerimise küsimustes ning ta võib välja anda mittesiduvaid suuniseid, et edastada liikmesriikide reguleerivatele asutustele teavet heade tavade kohta. Igal üksikjuhul on tal ka õigus, pidades silmas ühenduse õigusaktide kohaldamiseks gaasi- ja elektrisektoris komisjoni poolt vastuvõetud rakendusmeetmeid, vaadata läbi riiklike reguleerivate asutuste otsused, mis otseselt mõjutavad siseturgu, ning esitada komisjonile aramus.

Kuigi tema volitused ei laiene normotsuste vastuvõtmiseni (näiteks kohustuslike suuniste ametlik vastuvõtmine), etendab uus amet otsustavat osa Euroopa gaasi- ja elektrisektori turueeskirjade väljatöötamisel ja rakendamisel.

3.3. Energeetikasektorit reguleerivate asutuste koostööameti juhtimine

Energeetikasektorit reguleerivate asutuste koostööameti institutsiooniline raamistik ja juhtimise põhimõtted tuginevad põhimõtteliselt ühenduse reguleerivate asutuste standardeeskirjadele ja tavadele.

Tuleb siiski arvesse võtta reguleerimisega seotud funktsioonide vajalikku sõltumatust. Sel eesmärgil on tehtud ettepanek luua lisaks juhatusale, kes vastutab kõigi haldus- ja eelarveküsimuste eest, veel reguleerivate asutuste nõukogu, kes vastutab kõigi õiguslike küsimuste ja otsuste eest. Juhatus määrab pärast reguleerivate asutuste nõukoguga

⁵ Vastavalt direktiivi 2003/55/EÜ artiklile 22 ja määruse (EÜ) nr 1228/2003 artiklile 7.

nõupidamist esimehe, kelle valib komisjoni poolt heaks kiidetud nimekirjast. Esimees esindab koostööametit ja vastutab igapäevase juhtimise eest. Lisaks nähakse ameti koosseisus ette apellatsiooninõukogu, kelle pädevuses on tegeleda ameti poolt vastu võetud otsuste vastu esitatud kaebustega.

3.4. Finantsaspektid

On tehtud ettepanek, et ameti töötajate arv piirduks tema ülesandeid silmas pidades 40–50 inimesega. See hinnang põhineb riiklike reguleerivate asutuste personalivajaduse laiaulatuslikul analüüsil ja kavandatavate ülesannete jaoks vajalike minimaalsete ressursside hoolikal analüüsil, pidades eelkõige silmas võimalusi sünergia tekkeks, rakendades riiklike reguleerivate asutuste vahendeid ameti tööle kaasa aitamiseks. Kavandatud töötajate arv on kooskõlas kõnealuste asutuste vajadustega⁶. Nagu eespool märgitud, oleks töötajaid vaja palju rohkem, kui komisjon püüaks täita ameti ülesandeid.

Ameti kogukulud on hinnanguliselt umbes 6–7 miljonit eurot aastas, millest 5 miljonit eurot moodustab personalikulu (võttes aluseks Euroopa komisjoni töötajate keskmise personalikulu inimese kohta, so 0,117 miljonit eurot aastas, mille hulka on arvestatud ka hoonetega seotud kulud ja asjaomased halduskulud), 1 miljon eurot on tegevuskulud (koosolekud, uuringud, samuti tõlkimine, kirjastustegevus, suhtekorralduse kulud) ning ülejäänu on kapitalikulud (vallasvara omandamine ja sellega seotud kulud) ja lähetuskulud.

Ameti aastased kogukulud rahastab ühendus toetusena. Amet saab piiratud tulu kolmandate isikute makstavast tasust, mida nad peavad maksma, kui amet võtab vastu teatavad otsused.

3.5. Komisjoni roll

Põhimõtteliselt on olemas kolm erinevat võimalust komisjoni positsiooni ja rolli tagamiseks asutamislepingu täitmise järelevalvajana.

Esiteks, kui amet võtab vastu otsuse, on see otsus siduv ainult teatavates tehnilistes olukordades, mis on otseselt ette nähtud asjaomaste määruste ja direktiividega või sätestatud igal üksikjuhul siduvates eeskirjades. Ametil ei ole poliitilist otsustusõigust väljaspool kõnealust raamistikku.

Teiseks, kui põhivõrguettevõtjate koostöö või riiklike reguleerivate asutuste otsused ohustavad tõhusat konkurentsi ja turu toimimist, teavitab amet viivitamata komisjoni, kes saab seejärel võtta vajalikud meetmed olukorra parandamiseks. Komisjon võib otsustada tegutseda ka omal algatusel.

Kolmandaks, kui on vaja vastu võtta sisuline otsus, võib seda teha ainult komisjon. Neil juhtudel on ametil ainult ettevalmistav ja nõuandev roll. Komisjoni õigusteenistus on teksti sellest vaatepunktist hoolikalt analüüsinud, tagamaks, et ametil ei ole sisulise otsuse langetamise õigust.

Lisaks jääb komisjoni ülesandeks koostööameti rolli edasine piiritlemine ja kindlaksmääramine siduvate suuniste vastuvõtmise kaudu.

⁶ Seletuskirjale lisatakse organisatsiooni struktuuri skeem.

4. PÕHIVÕRGUETTEVÕTJATE TÕHUS KOOSTÖÖ

4.1. Elektri- ja gaasituru integreerimiseks on vajalik tihe koostöö põhivõrguettevõtjate vahel

Selleks et oleks võimalik turgusid integreerida, on vaja ka põhivõrguettevõtjate tihedat koostööd ning selget ja stabiilset reguleerivat raamistikku, sealhulgas regulatiivset koordineerimist. Võrkudele juurdepääsu eeskirjad ja tegevuseeskirjad peavad ühilduma, põhivõrguettevõtjate vahel peab olema tõhus teabevahetus ning uute investeeringute hea koordineerimine, et suurendada võrkudevahelisi ühendusvõimsusi. Gaasi ja elektri põhivõrguettevõtjad teevad praegu vabatahtlikult koostööd sellistes olemasolevates struktuurides nagu Euroopa Põhivõrguettevõtjate Liit (ETSO) ja Euroopa Gaasivõrk (GTE). Nad teevad piirkondlikul tasandil koostööd käitamisega seonduvates küsimustes ja osalevad sellistes tehnilistes ühendustes nagu Elektrienergia Edastuse Koordineerimise Liit (UCTE) ja Euroopa Energiakaubanduse Soodustamise Assotsiatsioon (EASEE-Gas). Need mitmekihilised koostööalgatused on andnud tuntava panuse siseturu arengusse ja suurendanud võrkude tõhusust ja ohutust.

Siiski on ilmnenud selle vabatahtliku koostöö piiratus, näiteks elektri- ja gaasivõrkude käitamise halva kooskõlastamise või puuduvate ühenduslülide tõttu aset leidnud vahejuhtumid ja elektrikatkestused ning raskused ühiste tehniliste standardite kohta ettepanekute tegemisel või nende vastuvõtmisel. Seepärast on tehtud ettepanek teha põhivõrguettevõtjatele ülesandeks tugevdada omavahelist koostööd mitmes olulise tähtsusega valdkonnas, keskendudes järgmistele põhiküsimustele.

- *Turu- ja tehniliste reeglite arendamine.* Elektri- ja gaasiturgude integreerimiseks on vaja tehniliste ja turureeglite ühtset kogumit. Praegu on need reeglid olemas riigiti või ühenduste, nagu UCTE või EASEE-gas, soovitusena. Praeguse olukorra kolm põhiprobleemi on järgmised: esiteks ei hõlma olemasolevad reeglid kõiki valdkondi, mida on vaja ühtlustada integreeritud turu toimimiseks, teiseks ei ühildu riikide reeglid sageli omavahel ja kolmandaks ei ole need õiguslikult siduvad ega täitmisele pööratavad. Selliste reeglite näited on UCTE käsiraamat elektri ülekandevõrkude turvalisuse ja usaldusväärsuse kohta ning EASEE-gas'i soovitused gaasi kvaliteedi kohta.
- Käesolevas ettepanekus säilitatakse põhivõrguettevõtjate vabatahtlik koostöö kui üksikasjalike tehniliste ja turureeglite arendamise pragmaatiline moodus. Kõnealused reeglid on sageli tehniliselt keerulised ja nende muutmiseks vajaduse korral on vaja tõhusat menetlust. Käesoleva ettepanekuga lisatakse range regulatiivse järelevalve ülesanne kõnealuste reeglite sisu, kooskõla kontrollimise ja täitmisele pööratavuse suhtes kas riiklikele reguleerivatele asutustele, ametile ja/või komisjonile vastavalt ettepaneku laadile. Kui põhivõrguettevõtjad ei jõua omavahel kokkuleppele vajalikes tehnilistes ja turureeglites või ei rakenda neid, võib teha ettepaneku nende reeglite vastuvõtuks ja need komisjoni ettepanekul vastu võtta komiteemenetlusega.
- Kokku määratletakse käesolevas ettepanekus 11 peamist koostöövaldkonda. Euroopa põhivõrguettevõtjate võrgustiku iga-aastased tööprogrammid (vt punkt 1.2), mis valmistatakse ette kõigi sidusrühmadega nõu pidades, ja uus, energeetikasektorit reguleerivate asutuste koostööamet (vt punkt 3) kehtestavad prioriteedid ja määratlevad üksikasjalikumalt, milliseid tehnilisi ja turureegleid on vaja. Põhivõrguettevõtjate koostöö peaks hõlmama ka tehniliste ja turureeglite rakendamise järelevalvet.

- *Ühist huvi pakkuv uurimis- ja arendustegevus.* Põhivõrguettevõtjate koostööga tuleks luua raamistik, mille abil määratleda, rahastada ja hallata uurimis- ja arendustegevust, mis on vajalik Euroopa elektri- ja gaasivõrkude tugeva tehnilise arengu ja muutuste edendamiseks, eelkõige et edendada varustuskindlust ja energiatõhusust ja võimaldada väiksema süsinikdioksiidi heitkogustega tehnoloogia arendamist.
- *Võrkude juhtimise koostööstamine.* Põhivõrguettevõtjate koostöö hõlmab igapäevast võrkude käitamist vastavalt kokkulepitud tehnilistele ja turureeglitele. Samuti kuulub sinna võrkude käitamiseks vajaliku teabe vahetus ja võrkudele juurdepääsu käsitleva teabe koostööstatud avaldamine, näiteks ühise läbipaistvusplatvormi kaudu.
- *Investeeringute kavandamine.* Et teha nõudluse rahuldamiseks piisav edastusvõimsus kättesaadavaks ja integreerida siseriiklikud turud, on võrguhalduritel vaja süsteemiarendamise koostööstatud pikaajalist planeerimist, pidades silmas võrguinvesteeringute kava ja jälgides põhivõrkude võimsuse arengut. Mõte on selles, et Euroopa põhivõrguettevõtjate võrgustik avaldab võrkude arengukavad, mis hõlmavad integreeritud võrgu modelleerimist, stsenaariumide arendamist ning integreeritud süsteemi paindlikkuse ja väljundvõimsuse hinnangut. Need arengukavad peaksid olema piisavalt tulevikkuvaatavad (nt vähemalt kümme aastat), et oleks võimalik varakult kindlaks teha investeerimislüngad, eelkõige piiriüleseid võimsusi silmas pidades.

Neist viimase kahe ülesande lahendamisel etendavad turu integreerimisel tähtsat osa piirkondlikud algatused. Põhivõrguettevõtjate koostööd Euroopa tasandil peaks täiendama koostöö piirkondlikul tasandil, et tagada reaalne edu, võrgu optimaalne haldamine⁷ ja asjakohased investeerimiskavad ning nende täitmine. Õiguslik raamistik peaks edendama, koostööstada ja arendama põhivõrguettevõtjate ja reguleerivate asutuste vahelisi piirkondlikke algatusi, nagu see on toimunud ERGEGi juhitud piirkondlike algatustega ja viiepoolse foorumi algatustega Loode-Euroopas ning nagu on soovitanud peamised sidusrühmad, nagu Eurelectric.

4.2. Täiustatud koostöömehhanism

On tähtis, et põhivõrguettevõtjate koostööstruktuure tunnustatakse Euroopa tasandil kui struktuure, millel on volitused eespool märgitud ülesannete täitmiseks. Sel eesmärgil määrab komisjon Euroopa põhivõrguettevõtjate (gaas ja elekter) võrgustiku ametlikult nende ülesannete eest vastutavaks.

Nagu ettevõtted, peavad ka põhivõrguettevõtjad omavahelist koostööd tegema läbipaistvalt. Nad võivad lähtuda olemasolevatest struktuuridest, nagu GTE ja ETSO. Põhivõrguettevõtjatel nõutavate ülesannete täitmine ja vastutus eeldavad kesket ja püsivat koostööstruktuuri nii organisatsioonilises kui ka võrkude töö planeerimise ja haldamise praktiliste vahendite mõttes.

Energeetikasektorit reguleerivate asutuste koostööamet jälgib, kuidas Euroopa põhivõrguettevõtjate võrgustik täidab temale määratud ülesandeid.

Sidusrühmade, nagu tootjad, tarnijad, põhivõrguettevõtjad, tarbijad ja jaotusvõrguettevõtjad, kaasamise ja nendega konsulteerimise arendavad põhivõrguettevõtjad üldiseks tavaks

⁷ Näiteks elektrienergia valdkonnas on selge, et mõnes küsimuses tuleb tehnilised reeglid kindlaks määrata iga sünkroonse süsteemi jaoks.

konkreetses valdkonnas töötamise algusest peale. Sel eesmärgil konsulteeritakse sidusrühmadega kõigi tehniliste ja turureeglite kavandite üle, mis põhivõrguettevõtjad on ette valmistanud, andes neile võimaluse esitada oma arvamuse põhivõrguettevõtjate iga-aastase tööprogrammi kohta. Amet jälgib, et konsulteerimine toimuks nõuetekohaselt.

5. TURU TOIMIMISE PARANDAMINE

Käesoleva ettepaneku eesmärk on ka õigusraamistiku parandamine, et hõlbustada kolmandate isikute juurdepääsu võtmeinfrastruktuuridele, suurendada turu läbipaistvust, tugevdada turu integreeritust ja parandada juurdepääsu tarbijate jaoks jaemüügi tasandil.

5.1. Erandite kord

Kehtivate õigusaktide kohaselt võib uued suured infrastruktuuriprojektid kindlaks ajavahemikuks vabastada kolmandate isikute juurdepääsueeskirjade nõuete täitmisest. Seda võimalust on kasutatud mitme lõpetatud või poolelioleva infrastruktuuri puhul, sealhulgas võrkudevaheliste gaasi ühendustorude ja elektrijuhtmete ning maagaasi veeldusjaamade puhul. See on võimaldanud edendada projekte, mis suurendavad varustuskindlust ja konkurentsi. Samal ajal on kogemused näidanud, et projektiarendajatel, reguleerivatel asutustel ja komisjonil oleks lihtsustatud korrast kasu nii erandite taotlemisel ja andmisel kui ka mõnede tingimuste selgitamisel. Seepärast teeb komisjon ettepaneku koostada suunised, et abistada taotlejaid ja reguleerivaid asutusi eranditega seotud tingimuste kohaldamisel. Selleks et tagada, et turg saab nõuete täitmisest vabastatud infrastruktuuri siiski optimaalselt kasutada, tehakse ettepanek muuta uute infrastruktuuride puhul üldiseks võimsuste jaotamise ja ülekoormuse juhtimise sätete miinimumnõuded, mida seni on taotletud iga üksikjuhtumi puhul eraldi.

5.2. Läbipaistvus

Elektrienergia ja gaasi siseturgu iseloomustab likviidsuse ja läbipaistvuse puudumine, mis omakorda takistab vahendite tõhusat jaotamist, piirab riskide hajutamise võimalusi ja takistab uutel turuletulijatel turule sisenemist. Turu usaldusväärsust, likviidsust ja turul osalejate arvu tuleb suurendada, suurendades turuosalistele kättesaadava teabe hulka.

Praegused läbipaistvusnõuded keskenduvad võrgu võimsuse avaldamisele, nii et turuosalistel on võimalik näha, kas võimsus on saadaval ja kas saadaolevat võimsust pakutakse turul. Turuosalistel peab siiski olema võrdne juurdepääs andmetele, millest olenevad hulgimüügihinna muutused.

Turgu valitsevatel operaatoritel, kes vastutavad suurima osa elektrienergia- ja gaasivoogude eest ja kellele kuulub enamik vara asjaomasel turul, on praegu ulatuslikum ja parem juurdepääs teabele kui uutel tulijatel. Elektrienergia valdkonnas on olemas asjaomasele määrusele suunistena lisatud nõuded, milles on sätestatud elektritootmise läbipaistvusnõuded, kuid need ei ole piisavad ja gaasiga seoses praegu selliseid nõudeid ei ole. Seepärast tehakse ettepanek läbipaistvusnõuete laiendamiseks, et need hõlmaksid gaasivarud, nõudluse ja pakkumise prognoosid, võrgu tasakaalustamise kulud ja kauplemise.

Kõnealuste nõuete õiget ja täielikku kohaldamist peavad kontrollima ja jälgima riiklikud reguleerivad asutused, seepärast tuleb vastavalt suurendada nende volitusi.

Tuletisinstrumentide ja muude finantsinstrumentidega seotud läbipaistvuse küsimust ja küsimusi, milles käesolevad ettepanekud ei sätesta lisanõudeid asjaomastele ettevõtjatele, uurib komisjon üksikasjalikult ning teeb lõppjärel 2008. aasta keskpaigaks. Energeetikasektorit reguleerivate asutuste koostöömehhanismi ja Euroopa väärtipaberituru reguleerijate komiteed kutsutakse tegema koostööd, et uurida ja anda nõu küsimuses, kas gaasi- ja elektritarnelepingutega seotud ning maagaasi ja elektrienergia tuletisinstrumentidega seotud tehingute suhtes tuleks enne ja/või pärast kauplemist kohaldada läbipaistvusnõudeid.

5.3. Juurdepääs hoidlatele

Kehtivas maagaasi siseturu direktiivis on sätestatud, et seal, kus gaasihoidlatel on oluline osa tarbijate varustamisel, peavad hoidlate haldurid võimaldama võrgule juurdepääsu kolmandatele isikutele. Liikmesriigid võivad valida, kas tagada juurdepääs kõnealustele hoidlatele reguleerivate asutuste määratletud tingimustel või kohustades gaasihoidlate haldureid juurdepääsu tingimuste üle tarbijatega läbi rääkima. Kõnealused nõuded piirduvad põhimõtetega ning jätvavad liikmesriikidele suure vabaduse oma reguleeriva raamistiku määratlemiseks. Neile põhimõtetele anti sisu Madridi foorumil, kui kõik sidusrühmad leppisid kokku „vabatahtlikes suunistes gaasihoidlate halduritele kolmandate isikute juurdepääsu hea tava kohta”. ERGEG on siiski leidnud, et neid suuniseid rakendatakse üldiselt halvasti.

Nende tõhusama rakendamise eesmärgil teeb komisjon ettepaneku nelja meetme võtmiseks:

- muuta suuniste põhimõtted õiguslikult siduvaks ja võimaldada suuniste rakendamist komiteemenetluse kaudu;
- õiguslikult ja funktsionaalselt eraldada hoidlate haldurid, kes on osa tarneettevõtjatest;
- suurendada riiklike reguleerivate asutuste volitusi hoidlatele juurdepääsu kontrollimisel;
- nõuda hoidlate suhtes kohaldatava reguleeriva korra selgust.

Suuniste õiguslikult siduvaks muutmiseks laiendatakse määrust, et määratleda, kuidas hoidlate haldurid peavad pakkuma kolmandate isikute juurdepääsu teenust ja kuidas nad peaksid jaotama võimsust ja juhtima ülekoormust. Selles määratletakse ka läbipaistvusnõuded ja tehakse ettepanekud meetmete võtmiseks, et saaks tekkida kasutamata võimsuste järelturg. Need eeskirjad peaksid tagama, et kogu võimsust, mis on kolmandatele isikutele kättesaadav, pakutakse turule mittediskrimineerival ja läbipaistval viisil ja et varuvõimsuse soetamist takistatakse. Kõnealused eeskirjad peavad tagama ka nõuete täitmisest vabastatud infrastruktuuri suhtes kavandatud miinimumnõuete järjepidevuse.

Hoidlate haldurite õigusliku ja funktsionaalse eraldamise nõudega tugevdatakse märgatavalt hoidlatele juurdepääsu tõhusust. Praegune olukord, kus hoiustamist vajavad tarnijad peavad võtma ühendust oma konkurentidega, et leppida kokku hoiustamisvajadustes, ei suurenda turu usaldusväärsust ja on uutele turuletulistajatele tõsiseks takistuseks. Hoidlate haldurite eraldamise nõue parandab seda olukorda ning võimaldab konkurentidel ja reguleerivatel asutustel kontrollida, et turul pakutaks kogu saadaolevat hoiustamisvõimsust.

Komisjon teeb ettepaneku kõrvaldada ebaselgus turule pakutava hoiustamisvõimsuse suurusel, nõudes, et kõik liikmesriigid määratleksid kriteeriumid, millal ja kuidas kohaldatakse kolmandate isikute juurdepääsu hoidlatele, ning et asjaomane teave avalikustataks.

Reguleeriva asutuse ülesanne on seejärel kontrollida, kas kõnealuseid kriteeriume kohaldatakse nõuetekohaselt kõigis hoidlates.

5.4. Juurdepääs veeldatud maagaasi terminalidele

Maagaasi veeldusjaamade roll Euroopa Liidu gaasiga varustamisel muutub üha tähtsamaks ja veeldatud maagaasi terminalidesse kavandatakse või on juba tehtud suuri investeeringuid. Seepärast on vaja läbipaistvaid eeskirju veeldatud maagaasi terminalidele juurdepääsuks. Reguleerivad asutused on kindlaks teinud vajaduse ning ERGEG on ette valmistanud suunised eesmärgiga luua ühine lähenemisviis kolmandate isikute juurdepääsuks veeldatud maagaasi terminalidele.

Ehkki paljudes ehitatud veeldatud maagaasi terminalides on kasutatud võimalust saada kõnealuse direktiivi artikli 22 alusel vabastus kolmandate isikute juurdepääsust ja reguleerivast sekkumisest, on siiski ka veeldatud maagaasi terminale, mille suhtes kehtivad kolmandate isikute juurdepääsueeskirjad. Kuna kehtiva direktiiviga on kehtestatud ainult üldnõue, et juurdepääsu tuleb reguleerida, jätab see liikmesriikidele võimaluse erinevaks tõlgendamiseks. Lisaks on artikli 22 raames antud erand alati ajutine ja kui vabastuse aeg on möödunud, kehtib reguleerimisnõue veeldatud maagaasi terminalide suhtes jälle. Seepärast teeb komisjon ettepaneku kehtestada selgemalt määratletud eeskirjad kolmandate isikute juurdepääsuks veeldatud maagaasi terminalidele. Suuniste õiguslikult siduvaks muutmiseks laiendatakse määrust, et määratleda, kuidas maagaasi veeldusjaamade haldurid peaksid pakkuma kolmandate isikute juurdepääsu teenuseid ning kuidas nad peaksid jaotama võimsust ja juhtima ülekoormust. Selles määratletakse ka läbipaistvusnõuded ja tehakse ettepanekud meetmete võtmiseks, et saaks tekkida kasutamata terminalivõimsuste järelturg. Kõnealused eeskirjad peavad tagama ka nõuete täitmisest vabastatud infrastruktuuri suhtes kavandatud miinimumnõuete järjepidevuse.

5.5. Pikaajalised tarnelepingud

Tootmisahela lõpus olevate turgude pikaajalised kahepoolsed tarnelepingud annavad energiamahukatele ettevõtetele võimaluse *saada paremini prognoositavaid hindu*. Siiski tekitavad sellised lepingud tootmisahela lõpus oleva turu välistamise ohu, *takistades tarbijatel võrku vahetamast* ja seetõttu vähendades konkurentsi. Et vähendada ebakindlust turul, annab komisjon lähikuudel välja sobivas vormis suunised tootmisahela lõpus olevate turgude pikaajaliste kahepoolsete tarnelepingute kooskõlastamise kohta EÜ konkurentsioigusega.

5.6. Euroopa hulgimüügituru järkjärgulise loomise raamistik

Ei elektri- ega gaasituru puhul ole veel võimalik rääkida Euroopa hulgimüügiturust (majapidamised ja väikeettevõtjad), kuna tarbijad, kui neil on ka valikuvõimalus, on ikka veel sunnitud valima oma riigis asuva tarnija. Lõppkasutaja jaoks tõelise Euroopa turu loomine on elektri ja gaasi siseturu lõppeesmärk – see on vajalik konkurentsivõimelise turu ja maksimaalse tõhususe saavutamiseks. Hulgimüügituru liberaliseerimine on tähtis, et tagada kõigile ELi kodanikele konkurentsist tulenevad hüved. Kui liberaliseerimist kohaldataks ainult suurtarbijate suhtes, peaksid Euroopa kodumajapidamised hakkama lõpuks subsideerima oma tööstust, ning investeerimissignaali energiatootmise uutesse viisidesse ja tarnimine oleksid moonutatud. Alates 1. juulist 2007 on kõik ELi jaemüügiturud avatud konkurentsile, kuid tegelikult on paljud tarbijad seotud oma varasemate tarnijatega, kuna puudub asjakohane nõutav õiguslik raamistik. Euroopa jaemüügituru väljaarendamine saab toimuda ainult järk-järgult. Kõnealuse protsessi stimuleerimiseks kavatseb komisjon asutada

jaemüügifoorumi analoogselt Firenze ja Madridi foorumiga nende positiivsete kogemuste põhjal. See foorum võimaldaks keskenduda konkreetsetele hulгимүүгiküsimustele, samuti võimaldaks see kõigil sidusrühmadel edendada kogu ELi hõlmava jaemüügituru loomist. See foorum juhendaks liikmesriike ja reguleerivaid asutusi kavandatavate kohustuste täitmiseks kehtestama kindlaid konkurentsieeskirju jaemüügiturul, pidades silmas turureeglite järkjärgulist ühtlustamist, et võimaldada piiriüleste jaemüügiturgude teket.

Hästi toimivad jaemüügiturud etendavad samuti tähtsat osa inimeste suurenevas teadlikkuses oma koduse energiatarbimise ning energia maksumuse kohta, kuna kõigi CO₂ heidete vähendamise ja energiatõhususe suurendamise meetmete puhul on tähtis kodumajapidamiste osalemine. Konkurents majapidamiste energiaga varustamiseks suurendab inimeste energiateadlikkust. Praegune olukord aga, kui tarbijad saavad lõpliku arve ainult aasta jooksul tarbitud koguse eest, ei võimalda sellise teadlikkuse teket, samuti ei aita see tarnijatel luua konkureerivaid teenuseid, mis võtaksid arvesse majapidamiste erivajadusi. Seepärast peavad tarnijad andma rohkem teavet, tagamaks, et tarbijad saavad sagedamini teavet oma energiatarbimise koguse ja maksumuse kohta.

On selge, et tarbijate valikuvabadusega peab kaasnema tarbijate õiguste kindel tagamine. Kehtivas direktiivis on juba sätestatud kaitsetumate tarbijate õiguste kõrgetasemeline kaitse, et tagada neile juurdepääs normaalseks eluks vajalikule energiale. Mõnes riigis on siiski neid meetmeid valesi kohaldatud ning raamistiku selgitamiseks teeb komisjon ettepaneku sõnastada õiguslikult siduvad suunised. Samuti teeb komisjon ettepaneku suurendada kõigi tarbijate õigusi, muu hulgas sellega, et anda neile õigus vahetada igal ajal tarnijat ja nõuda energiaettevõtelt, et lõpparve saadetakse kuu jooksul pärast tarnija vahetamist.

Komisjon on jõudnud järeldusele, et jaotusvõrguettevõtjate jaoks on praegused õigusliku ja funktsionaalse eraldamise eeskirjad piisavad. Seepärast ei tee komisjon ettepanekut laiendada eespool punktis 4 kirjeldatud omandisuhte eraldamise eeskirju jaotusvõrguettevõtjatele.

6. KOOSTÖÖ VARUSTUSKINDLUSE TUGEVDAMISEKS

6.1. Varustuskindluse jälgimine põhivõrguettevõtjate poolt

On tähtis tagada, et elektri- ja gaasisüsteemid suudaksid rahuldada nõudlust ka tipptundidel. Elektri puhul on see võimalik üksnes siis, kui on piisavalt tootmisvõimsust (tootmise piisavus) ja ühendusvõrgud on võimelised edastama energiat generaatorist lõpptarbijateni (võrgu piisavus). Gaasi puhul peab olema olemas piisav impordi- ja hoiustamismaht.

Direktiivi 2005/89/EÜ kohaselt peavad riiklikud reguleerivad asutused põhivõrguettevõtjate abi kasutades edastama igal aastal komisjonile aruande elektrivarustuse kindluse kohta. Direktiivi 2004/67/EÜ kohaselt peavad liikmesriigid aru andma gaasiga varustamise olukorra kindlusest ja reguleerivast raamistikust, et suurendada investeerimist infrastruktuuri. Määruste (EÜ) nr 1228/2003 ja (EÜ) nr 1775/2005 kavandatud muudatustega tehakse Euroopa maagaasi põhivõrguettevõtjate võrgustikule ülesandeks koostada süsteemi piisavuse prognoose igaks suveks ja talveks ning samuti pikaajalisi prognoose. Euroopa prognoos on vajalik selleks, et võtta arvesse elektri ja gaasi ekspordi- ja impordivõimalusi nõudluse tipphetke tingimustes. Siseturu elektri- ja gaasivoogude piiriülese ulatuse tõttu tuleb kõnealune prognoos teha Euroopa tasandil.

6.2. Liikmesriikide koostöö

ELi õiguses on kaks gaasiga varustamise kindlust käsitlevat õigusakti. Esiteks, direktiiviga 2003/55/EÜ kehtestati liikmesriikide üldised jälgimiskohustused. Teiseks, direktiivis 2004/67/EÜ käsitletakse konkreetselt gaasiga varustamise kindlustamise meetmeid. Viimase nimetatud direktiiviga on loodud gaasi koordineerimisrühm ning määratletud tarnehäirete korral kasutatav ühenduse mehhanism.

Nendes õigusaktides on sätestatud kooskõlastusplatvorm. Nendes ei määratleta koguselisi eesmärgi seoses varustuskindlusega ega kehtestata mingit kohustust seoses gaasivarudega. Samuti ei loo need raamistikku piirkondlikuks koostööks tõsiste varustushäirete korral.

Direktiivi 2004/67/EÜ võtsid liikmesriigid alles hiljuti üle. Selle artiklis 10 on sätestatud, et komisjon peab 19. maiks 2008 esitama aruande selle rakendamise kohta ja eelkõige selle vahendite tõhususe kohta, ning et ta võib teha edasisi ettepanekuid seoses varustuskindlusega. Eelkõige käsitletakse selles aruandes varustuskindluse meetmeid seoses gaasivarudega.

Sel eesmärgil ei muudeta esimese sammuna käesolevate ettepanekutega direktiivi 2004/67/EÜ ning käsitletakse ainult kahte teemat:

- *Suurendatud läbipaistvuskohustused kaubanduslike varude tasandil.* Iga gaasihoidla haldur peab iga päev avaldama oma hoidlates oleva turuvalmis gaasi koguse. See kohustus suurendab märkimisväärselt vastastikust usaldust piirkondliku ja kahepoolse abi saamiseks tõsiste varustushäirete korral.
- *Solidaarsus.* Tehakse ettepanek liikmesriikide koostööks, et edendada piirkondlikku ja kahepoolset solidaarsust. See koostöö peaks kava kohaselt hõlmama olukordi, mis võiksid tõenäoliselt tekkida liikmesriiki mõjutavate tõsiste gaasivarustushäirete tulemusel. Selle koostöö näited on riiklike meetmete ühtlustamine hädaolukordades tegutsemiseks ja vastastikuse abi andmise praktilise korra väljatöötamine. Komisjon võtab vajaduse korral vastu piirkondliku solidaarsuse alase koostöö suunised.

Ettepanek:

**EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV,
millega muudetakse direktiivi 2003/54/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu
ühiseeskirju**

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 47 lõiget 2 ja artikleid 55 ja 95,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut⁸,

võttes arvesse Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust⁹,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust¹⁰,

toimides asutamislepingu artiklis 251 sätestatud korras¹¹

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Ühenduses alates 1999. aastast järk-järgult välja kujundatud elektrienergia siseturu eesmärk on pakkuda ühenduse tarbijatele – nii kodanikele kui ka ettevõtjatele – tõelist valikuvõimalust, uusi ettevõtlusvõimalusi ja rohkem piiriülest kaubandust, et saavutada tõhususe kasv, konkurentsivõimelised hinnad, kõrgemad teenindusstandardid ning toetada varustuskindlust ja säästlikkust.
- (2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiiv 2003/54/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ,¹² on andnud elektrienergia siseturu loomisse olulise panuse.
- (3) võimalik tagada ühelegi ühenduse äriühingule õigust müüa kõikides liikmesriikides elektrienergiat võrdsetel tingimustel ilma diskrimineerimise ja ebasoodsate teguriteta. Seni puudub eelkõige mittediskrimineeriv võrgule juurdepääs ja kõigis liikmesriikides võrdselt tõhusa tasemega ametlik järelevalve, kuna olemasolev õigusraamistik ei ole piisav.

⁸ ELT [...], [...], lk [...].

⁹ ELT [...], [...], lk [...].

¹⁰ ELT [...], [...], lk [...].

¹¹ ELT [...], [...], lk [...].

¹² ELT L 176, 15.7.2003, lk 37.

- (4) Komisjoni 10. jaanuari 1007. aasta teatises „Euroopa energiapoliitika”¹³ rõhutati, et oluline on viia lõpule elektrienergia siseturu loomine ning kehtestada võrdsed tingimused kõikidele ühenduse elektriettevõtjatele. Energia siseturu teatisest¹⁴ ja konkurentsi sektoriuuringu lõpparuandest¹⁵ nähtus, et olemasolevad eeskirjad ja meetmed ei moodusta hästi toimiva siseturu saavutamiseks vajalikku raamistikku.
- (5) Kui võrke tootmis- ja tarnetegevusest tõhusalt ei eraldata, on oht, et võrke mitte üksnes ei kasutata diskrimineerival viisil, vaid vertikaalselt integreeritud äriühingutel puudub ka stiimul oma võrkudesse piisavalt investeerida.
- (6) Olemasolevad õiguslikud ja funktsionaalsed eraldamiseeskirjad ei ole tegelikkuses viinud põhivõrguettevõtjate [varem: edastusvõrgu haldur] eraldamiseni. Brüsselis 8. ja 9. märtsil 2007 toimunud kohtumisel kutsus Euroopa Ülemkogu komisjoni üles välja töötama õigusaktide eelnõusid, et tagada tarne- ja tootmistegevuse tõhus eraldamine võrguga seotud tegevusest.
- (7) Tõhusa eraldamise tagab üksnes see, kui kaotatakse vertikaalselt integreeritud äriühingute stiimul diskrimineerida konkurente seoses võrgule juurdepääsu ja investeerimisega. Omandisuhete eraldamine ehk võrgu omaniku määramine võrguhalduriks, kes on täielikult sõltumatu tarne- ja tootmishuvidest, on lihtsaim ja selgeim viis lahendada huvide konflikti ja tagada varustuskindlus. Seetõttu märkis Euroopa Parlament oma 10. juuli 2007. aasta resolutsioonis maagaasi ja elektrienergia siseturu väljavaadete kohta, et omandisuhete eraldamine põhivõrkude tasandil on kõige tõhusam vahend mittediskrimineerivalt soodustada infrastruktuuridesse tehtavaid investeeringuid ning tagada uutele turule sisenejatele elektrivõrgule õiglane juurdepääs ja turu läbipaistvus. Seoses sellega peavad liikmesriigid tagama, et samal isikul või samadel isikutel ei tohi olla õigust kontrollida tootmist ja tarnimist, sealhulgas vähemusosalusega aktsionäride vetoõigust strateegilise tähtsusega otsuste, näiteks investeeringute tegemisel, ning omada samal ajal mis tahes huve mõne põhivõrguettevõtja või põhivõrgu suhtes või teostada selle suhtes mis tahes õigusi. Põhivõrguettevõtja kontrollimise õigus peab, vastupidi, välistama võimaluse omada mis tahes huve või teostada mis tahes õigusi tarneettevõtjate suhtes.
- (8) Kuna omandisuhete eraldamine nõuab teatavatel juhtudel tegevuse ümberkorraldamist, tuleks anda liikmesriikidele täiendavalt aega asjakohaste sätete kohaldamiseks. Pidades silmas elektrienergia- ja maagaasisektori vertikaalseid seoseid, tuleks eraldamist käsitlevaid sätteid kohaldada mõlemas sektoris.
- (9) Võrguga seotud tegevuse täieliku sõltumatuse tagamiseks tarne- ja tootmishuvidest ning mis tahes konfidentsiaalse teabe vahetamise vältimiseks ei tohiks sama isik olla ühel ajal nii põhivõrguettevõtja kui ka mis tahes tootmis- või tarnefunktsiooni täitva ettevõtja juhatuse liige. Samal põhjusel ei tohiks sama isik nimetada ametisse põhivõrguettevõtja juhatuste liikmeid ega omada osalust tarneettevõtjas.

¹³ KOM(2007) 1.

¹⁴ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule maagaasi ja elektrienergia siseturu perspektiivide kohta - KOM(2006) 841.

¹⁵ Komisjoni teatis pealkirjaga „Sektoriuuring vastavalt määruse 1/2003 artiklile 17 maagaasi ja elektrienergia turgude kohta (lõpparuanne)” - SEK(2006) 1724.

- (10) Iseseisvate, tarne- ja tootmishuvidest sõltumatute süsteemihaldurite loomine võimaldab vertikaalselt integreeritud äriühingutel säilitada võrguvarade omandi ja tagada samal ajal tõhus huvide eraldamine tingimusel, et sõltumatu süsteemihaldur täidab kõiki võrguettevõtja ülesandeid ning kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad ja ulatuslikud regulatiivsed kontrollimehhanismid.
- (11) Seepärast tuleks juhul, kui põhivõrku omav ettevõtja on vertikaalselt integreeritud ettevõtja osa, anda liikmesriikidele võimalus valida, kas eraldada omandisuhted või erandina luua tarne- ja tootmishuvidest sõltumatud süsteemihaldurid. Sõltumatutel süsteemihalduritel põhineva lahenduse täielik tõhusus tuleb tagada konkreetsete lisaeeskirjadega. Vertikaalselt integreeritud äriühingute aktsionäride huvide täielikuks tagamiseks peab liikmesriikidel olema võimalik valida, kas teostada omandisuhete eraldamine otsese loovutamise teel või jagada integreeritud äriühingu aktsiad võrguettevõtja aktsiateks ja allesjääva tarne- ja tootmisettevõtja aktsiateks, tingimusel et omandisuhete eraldamisest tulenevad nõuded on täidetud.
- (12) Tõhusa eraldamise käigus tuleb järgida avaliku ja erasektori vahelise mittediskrimineerimise põhimõtet. Seetõttu ei tohi samal isikul olla võimalik üksi või koos teistega mõjutada nii põhivõrguettevõtjate kui ka tarneettevõtjate juhtorganite koosseisu, hääletamist ega otsuseid. Tingimusel et liikmesriik suudab tõendada selle nõude täitmist, võiksid kaks eri riigiasutust kontrollida ühelt poolt tootmis- ja tarnetegevust ning teiselt poolt edastustegevust.
- (13) Võrgu- ja tarnetegevus tuleb täielikult eraldada kogu ühenduses, et ükski ühenduse võrguettevõtja ega tema sidusettevõtte ei saaks üheski teises liikmesriigis tegeleda tarnimise või tootmisega. See kehtib ühtviisi nii ELi äriühingute kui ka ELi väliste äriühingute suhtes. Et tagada võrgu- ja tarnetegevuse järjekindel eraldamine kogu ühenduses, antakse reguleerivatele asutustele volitus keelduda eraldamiseskirjadele mittevastavate põhivõrguettevõtjate sertifitseerimisest. Et tagada nõuete järjekindel täitmine kogu ühenduses ja ühenduse rahvusvaheliste kohustustest kinnipidamine, on komisjonil õigus üle vaadata reguleerivate asutuste sertifitseerimisotsused.
- (14) Energiatarnete kaitsmine on avaliku julgeoleku oluline osa ning seega tihedalt seotud ELi elektrituru tõhusa toimimisega. Elektrienergia võib ELi kodanikeni jõuda üksnes võrgu kaudu. Toimivad elektrienergiaturud ning eriti elektrivõrgud ja muud elektrienergia varustamisega seotud varad on avaliku julgeoleku, majanduse konkurentsivõime ja ühenduse kodanike heaolu seisukohalt võtmetähtsusega. Ilma et see piiraks ühenduse rahvusvaheliste kohustuste täitmist, leiab ühendus, et elektrienergia põhivõrkude [varem: edastusvõrk] sektori roll on ülitähtis ning seepärast tuleb kolmandate riikide mõju silmas pidades rakendada täiendavaid turvameetmeid ühenduse avalikku korda ja julgeolekut ning ühenduse kodanike heaolu ähvardavate võimalike ohtude vältimiseks. Sellised meetmed on vajalikud eelkõige tõhusa, eeskirjadele vastava eraldamise tagamiseks.
- (15) Diskrimineerimiseta juurdepääs jaotusvõrgule määrab edaspidi juurdepääsu tarbijatele jaemüügi tasandil. Kolmandate isikute juurdepääsu ja investeringutega seotud diskrimineerimise ulatus on aga jaotusvõrgutasandil vähemoluline kui põhivõrgutasandil, kuna jaotusvõrgutasandil on ülekoormusega seotud probleemide ja tootmishuvide tähtsus enamasti väiksem kui põhivõrgutustasandil. Veelgi enam, jaotusvõrguettevõtjate funktsionaalse eraldamise kohustus jõustus vastavalt direktiivile 2003/54 alates 1. juulist 2007 ning eraldamise mõjud siseturule vajavad veel

hindamist. Seetõttu võivad olemasolevad õigusliku ja funktsionaalse eraldamise eeskirjad viia tõhusa eraldamiseni, kui need selgemalt määratleda, nõuetekohaselt ellu rakendada ja nende suhtes tugevat järelevalvet teostada. Et luua jaemüügi tasandil võrdsed võimalused, tuleks jaotusvõrguettevõtjate tegevust kontrollida, et takistada neid ära kasutamast oma vertikaalset integratsiooni seoses konkurentsiseisundiga turul, eelkõige väikeste kodu- ja mittekodutarbijate suhtes.

- (16) Direktiiviga 2003/54/EÜ kehtestati liikmesriikidele nõua luua konkreetse pädevusega reguleerivad asutused. Kogemus näitab aga, et sageli takistab reguleerimise tõhusust reguleerivate asutuste sõltuvus valitsusest ning ebapiisavad volitused ja kaalutusõigus. Seepärast kutsus Euroopa Ülemkogu 8. ja 9. märtsil 2007 Brüsselis toimunud kohtumisel komisjoni töötama välja õigusaktide eelnõud, milles sätestatakse energeetikasektorit reguleerivate riiklike asutuste volituste edasine ühtlustamine ja nende sõltumatuse tugevdamine.
- (17) Energeetikasektorit reguleerivatel asutustel peab olema õigus võtta vastu otsuseid kõikides siseturu nõuetekohase toimimisega seonduvates reguleerimisküsimustes ning nad peavad olema muudest avalikest ja erahuvidest täiesti sõltumatud.
- (18) Energeetikasektorit reguleerivatel asutustel peab olema õigus teha elektriettevõtjate suhtes siduvaid otsuseid ning määrata tõhusaid, asjakohaseid ja hoiatavaid sanktsioone elektriettevõtjatele, kes oma kohustusi ei täida. Samuti peab neil konkurentsieeskirjade kohaldamisest hoolimata olema õigus teha otsus asjakohaste meetmete kohta, millega tõhustatakse turu nõuetekohaseks toimimiseks vajalikku konkurentsi; ning tagatakse universaal- ja avaliku teenuste kõrge tase vastavalt turu avamisele, kaitsetumate tarbijate kaitse ja tarbijakaitsemeetmete tõhusus. Nimetatud sätted ei tohiks mõjutada komisjoni õigusi seoses konkurentsieeskirjade kohaldamisega, sealhulgas ühenduse mõõtmega ühinemiste läbivaatamisega ega siseturueeskirjade, näiteks kapitali vaba liikumist tagavate eeskirjade kohaldamisega.
- (19) Elektrienergia siseturgu iseloomustab vähene likviidsus ja läbipaistvus, mis omakorda takistab vahendite tõhusat jaotamist, riskide hajutamist ja turule sisenemist. Turu usaldusväärsust, likviidsust ja turul osalejate arvu tuleb suurendada ning seepärast on vaja tõhustada ka ametlikku järelevalvet elektrienergia tarnimisega aktiivselt tegelevate ettevõtjate üle. Need nõuded ei tohi piirata ühenduse olemasolevate finantsurget reguleerivate õigusaktide sätteid ning peavad olema nende õigusaktidega ühitatavad. Energeetikasektorit ja finantsurget reguleerivad asutused peavad seostuvatel turgudel toimuvast parema ülevaate saamiseks koostööd tegema.
- (20) Enne kui komisjon võtab vastu suunised, milles määratletakse täpsemalt arvepidamisnõuded, peaksid energeetikasektorit reguleerivate asutuste koostööamet ja Euroopa väärtpaberituru reguleerijate komitee (CESR) tegema koostööd, et uurida kõnealuste suuniste sisu ja nõustada komisjoni selles küsimuses. Samuti peaksid amet ja komitee tegema koostööd seoses täpsema uurimise ja nõustamisega küsimuses, kas elektrivarustuslepingute ja elektrienergia tuletisinstrumentide aluselt tehtud tehingute suhtes tuleks kohaldada kauplemiseelseid ja/või -järgseid läbipaistvusnõudeid ning missugused peaksid need nõuded olema, kui neid kohaldatakse.
- (21) Avaliku teenusega seotud nõudeid ja neist tulenevaid ühiseid miinimumstandardeid tuleb veelgi tugevdada, et tagada kõikidele tarbijatele võimalus konkurentsist kasu saada. Tarbijate varustamise üheks võtmeteguriks on juurdepääs tarbimisandmetele

ning tarbijatel peab olema juurdepääs oma andmetele, et nad saaksid kutsuda konkurente nende andmete alusel pakkumisi tegema. Tarbijatel peab olema ka õigus saada nõuetekohast teavet oma energiatarbimise kohta. Korrapäraselt esitatavad andmed energiakulude kohta motiveerivad energiat kokku hoidma, kuna need annavad tarbijatele vahetut tagasisidet energiatõhususse tehtud investeeringute ja käitumismuudatuste mõju kohta.

- (22) Elektrienergia siseturu loomiseks peavad liikmesriigid toetama oma siseriiklike turgude integratsiooni ning võrguettevõtjate vahelist Euroopa tasandi ja piirkondliku tasandi koostööd.
- (23) Reguleerivad asutused peaksid teavitama turgu ka selleks, et komisjon saaks täita oma ülesandeid, s.t jälgida ja kontrollida Euroopa elektriturgu ning selle arengut lühikese, keskmise ja pika aja jooksul, sealhulgas selliseid aspekte nagu tootmisvõimsus, eri elektritootmisallikad, edastamise ja jaotamise infrastruktuurid, piiriülene kauplemine, investeeringud, hulgimüük ja tarbijahinnad, turu likviidsus, edusammud keskkonnakaitse ja tõhususe alal.
- (24) Et liikmesriigid ei saa üksinda täielikult saavutada kavandatud meetmete eesmärgi, milleks on hästitoimiva elektrienergiaturu loomine, ning seetõttu oleks kavandatud meetmete ulatust ja mõju arvestades eesmärkide saavutamist parem tagada ühenduse tasandil, võib ühendus võtta meetmeid kooskõlas asutamislepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuspõhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (25) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta määrus (EÜ) nr 1228/2003 milles käsitletakse võrkudele juurdepääsu tingimusi piiriüleses elektrikaubanduses,¹⁶ annab komisjonile võimaluse vastu võtta suuniseid vajaliku ühtlustamistaseme saavutamiseks. Sellised suunised, mis on ühtlasi ka siduvad rakendusmeetmed, on olulised vahendid, mida saab vajadusel kiiresti kohandada.
- (26) Direktiivi 2003/54/EÜ (muudetud käesoleva direktiiviga) rakendusmeetmed tuleks vastu võtta kooskõlas nõukogu 28. juuni 1999. aasta otsusega 1999/468/EÜ, millega kehtestatakse komisjoni rakendusvolituste kasutamise menetlused¹⁷.
- (27) Komisjonile tuleks anda eelkõige õigus vastu võtta vajalikud suunised, et tagada direktiivi 2003/54/EÜ eesmärgi saavutamiseks vajalik minimaalne ühtlustamistase. Kuna need on üldist laadi meetmed, mille eesmärk on täiendada direktiivi 2003/54/EÜ uute väheoluliste sätete lisamisega, tuleks need vastu võtta otsuse 1999/468/EÜ artiklis 5a sätestatud kontrolliga regulatiivkomitee menetluse kohaselt.
- (28) Direktiivi 2003/54/EÜ tuleks vastavalt muuta,

¹⁶ ELT L 176, 15.7.2003, lk 1.

¹⁷ EÜT L 184, 17.7.1999, lk 23. Otsust on muudetud otsusega 2006/512/EÜ (ELT L 200, 22.7.2006, lk 11).

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

Artikkel 1 *Direktiivi 2003/54/EÜ muudatused*

Direktiivi 2003/54/EÜ muudetakse järgmiselt.

(1) Artiklit 2 muudetakse järgmiselt:

(a) punkti 21 muudetakse järgmiselt:

“21. vertikaalselt integreeritud ettevõtja – elektriettevõtja või elektriettevõtjate rühm, kus samal isikul või samadel isikutel on õigus otseselt või kaudselt teostada nõukogu 20. jaanuari 2004. aasta määruse (EMÜ) nr 139/2004 (kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumise üle)* artikli 3 lõikes 2 sätestatud kontrolli, kui asjaomase ettevõtja või ettevõtjate rühma vähemalt üks ülesanne on elektrienergia edastamine või jaotamine ning teine ülesanne elektrienergia tootmine või tarnimine;”

* ELT L 145, 30.04.2004, lk 1.

(b) lisatakse punktid 32–34:

32. elektrienergia varustamise leping – elektrienergia varustamist käsitlev leping, kuid mitte elektrienergia tuletisinstrument;

33. elektrienergia tuletisinstrument – finantsinstrument, mis on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/39/EÜ (finantsinstrumentide turgude kohta)¹⁸ C jao punktis 5, 6 või 7, kui kõnealune instrument on seotud elektrienergia;

34. kontroll – õigused, lepingud või muud vahendid, mis kas eraldi või ühiselt ning vastavaid asjaolusid või õigusnorme arvestades annavad võimaluse ettevõtjat otsustavalt mõjutada, eelkõige tulenevalt:

a) omandiõigusest või õigusest osaliselt või täielikult kasutada ettevõtja vara;

b) õigustest või lepingutest, mis võimaldavad otsustavalt mõjutada ettevõtja organite koosseisu, hääletamist või otsuseid.“

(2) Artiklile 3 lisatakse lõige 10:

“10. Komisjon võib vastu võtta käesoleva artikli rakendussuunised. See meede, mille eesmärk on muuta käesoleva direktiivi väheolulisi sätteid seda täiendades, võetakse vastu artikli 27b lõikes 3 osutatud kontrolliga regulatiivmenetluse kohaselt.“

(3) Lisatakse artikkel 5a:

¹⁸ ELT L 145, 30.4.2004, lk 1.

„Artikkel 5a

Piirkondliku koostöö edendamine

Liikmesriigid teevad omavahel koostööd, et integreerida oma siseriiklikud turud vähemalt piirkondlikul tasandil. Eelkõige edendavad liikmesriigid võrguettevõtjate piirkondliku tasandi koostööd ning tugevdavad oma õigusliku ja reguleeriva raamistiku järjepidevust. Piirkondliku koostööga hõlmatud geograafiline piirkond vastab geograafilise piirkonna määratlusele vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta määruse (EÜ) nr 1228/2003 (milles käsitletakse võrkudele juurdepääsu tingimusi piiriüleses elektrikaubanduses)¹⁹ artikli 2h lõikele 3.“

- (4) Artikkel 8 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 8

Põhivõrkude ja põhivõrguettevõtjate eraldamine

1. Liikmesriigid tagavad, et alates [ülevõtmise kuupäev pluss üks aasta]:

a) tegutsevad kõik põhivõrke omavad ettevõtjad põhivõrguettevõtjatena;

b) sama isik või samad isikud ei või:

i) otseselt ega kaudselt kontrollida tootmise ja tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat ning otseselt ega kaudset kontrollida põhivõrguettevõtjat või põhivõrku, omada nendes mis tahes huve ja teostada nende üle mis tahes õigusi,

või

ii) otseselt ega kaudselt kontrollida põhivõrguettevõtjat või põhivõrku ning otseselt ega kaudset kontrollida tootmise ja tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat, omada selles mis tahes huve või teostada selle üle mis tahes õigusi;

c) ei tohi samal isikul või samadel isikutel olla samaaegselt õigust määrata tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitva ettevõtja kui ka põhivõrguettevõtja või põhivõrgu nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindava organi liikmeid ega otseselt ega kaudselt kontrollida tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat omada selles mis tahes huve või teostada selle üle mis tahes õigusi;

d) ei tohi sama isik olla samaaegselt nii tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitva ettevõtja kui ka põhivõrguettevõtja või põhivõrgu nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindava organi liige.

2. Lõike 1 punktis b osutatud huvid ja õigused on eelkõige järgmised:

- (a) teatava osa kapitali või põhivahendite omandiõigus või

¹⁹ ELT L 176, 15.7.2003, lk 1.

- (b) hääleõigus või
- (c) õigus nimetada ametisse nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindava organi liikmeid, või
- (d) õigus saada dividende või muid hüvesid.

3. Lõike 1 punkti b kohaldamisel hõlmab määratlus „ettevõtja, kelle üheks ülesandeks on mis tahes tootmis- või tarnetegevus” määratlust „ettevõtja, kelle üheks ülesandeks on mis tahes tootmis- või tarnetegevus” Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta maagaasi siseturu ühiseeskirju käsitleva direktiivi 2003/55/EÜ (millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv nr 98/30/EÜ)* tähenduses ning mõisted „põhivõrguettevõtja” ja „põhivõrk” hõlmavad mõisteid „põhivõrguettevõtja” ja „põhivõrk” direktiivi 2003/55/EÜ tähenduses.

* ELT L 176, 15.7.2003, lk 57.

4. Liikmesriikidel on lubatud teha lõike 1 punktidest b ja c erandeid kuni [ülevõtmise kuupäev pluss kaks aastat], tingimusel, et põhivõrguettevõtjad ei moodusta osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast.

5. Lõike 1 punktis a sätestatud kohustus loetakse täidetuks, kui mitu põhivõrku omavat ettevõtjat on loonud ühisettevõtte, mis tegutseb asjaomaste põhivõrkude põhivõrguettevõtjana mitmes liikmesriigis. Ühisettevõttes ei tohi osaleda üks teine ettevõtja, välja arvatud juhul, kui osalejaks on artikli 10a alusel tunnustatud sõltumatu süsteemihaldur.

6. Liikmesriigid tagavad, et vertikaalselt integreeritud ettevõtja osaks oleva põhivõrguettevõtja ja sellise põhivõrguettevõtja töötajate käsutuses olevat artiklis 12 nimetatud tundlikku äriteavet ei edastata tootmis- ja tarnimisülesandeid täitvatele ettevõtjatele.”

- (5) Lisatakse artiklid 8a ja 8b:

„Artikkel 8a

Põhivõrgu omanike ja põhivõrguettevõtjate kontrollimine

1. Ilma et see piiraks ühenduse rahvusvaheliste kohustuste täitmist, ei tohi põhivõrke ega põhivõrguettevõtjaid kontrollida kolmanda riigi isik või isikud.
2. Ühe või mitme kolmanda riigiga sõlmitud leping, mille üks lepinguosaline on ühendus, võib olla alus lõikest 1 erandi tegemiseks.

Artikkel 8b

Põhivõrguettevõtjate määramine ja sertifitseerimine

1. Liikmesriigid tunnistavad ja määravad põhivõrguettevõtjateks ettevõtjad, kes omavad põhivõrke ja kelle riiklik reguleerivasutus on kooskõlas sertifitseerimismenetlusega artikli 8 lõike 1 ja artikli 8a nõuetele vastavana

sertifitseerinud. Põhivõrguettevõtjad tehakse teatavaks Euroopa Komisjonile ning avaldatakse Euroopa Liidu Teatajas.

2. Ilma et see mõjutaks ühenduse rahvusvahelisi kohustusi, keeldutakse kolmandatest riikidest pärit isiku või isikute poolt kontrollitava põhivõrgu omaniku või põhivõrguettevõtja sertifitseerimisest vastavalt artiklile 8a, välja arvatud juhul, kui sertifitseerimist taotleb põhivõrgu omanik või põhivõrguettevõtja tõendab, et ükski maagaasi või elektrienergia tootmisega tegelev ettevõtja ega kolmas riik ei saa kõnealust isikut artikli 8 lõikes 1 sätestatud rikkumisega otseselt ega kaudselt mõjutada.

3. Põhivõrguettevõtjad teavitavad reguleerivat asutust igast kavandatavast tehingust, mille puhul võib tekkida vajadus üle vaadata selle ettevõtja vastavus artikli 8 lõike 1 või artikli 8a nõuetele.

4. Reguleerivad asutused jälgivad pidevalt põhivõrguettevõtjate vastavust artikli 8 lõike 1 ja artikli 8a nõuetele. Reguleeriv asutus algatab põhivõrguettevõtja sellise vastavuse tagamiseks sertifitseerimismenetluse:

a) põhivõrguettevõtja vastava teatise alusel vastavalt lõikele 3;

b) omal algatusel, kui asutusele on saanud teatavaks, et põhivõrgu omaniku või põhivõrguettevõtja õiguste või mõju kavandatav muudatus võib kaasa tuua artikli 8 lõike 1 või artikli 8a nõuete rikkumise või kui asutusel on alust arvata, et selline rikkumine on juba toimunud; või

c) komisjoni põhjendatud taotluse alusel.

5. Reguleeriv asutus võtab põhivõrguettevõtja sertifitseerimise otsuse vastu nelja kuu jooksul alates põhivõrguettevõtja teatise või komisjoni vastava taotluse saamise kuupäevast. Pärast selle perioodi möödumist loetakse sertifikaat väljaantuks. Reguleeriva asutuse otsene või kaudne otsus jõustub alles pärast lõigetes 6–9 sätestatud menetluste lõpetamist ja ainult sel juhul, kui komisjon ei esita otsusele vastuväiteid.

6. Põhivõrguettevõtja sertifitseerimise otsesest või kaudsest otsusest teatab reguleeriv asutus viivitamata komisjonile, lisades kogu otsusega seotud asjakohase teabe.

7. Komisjon vaatab teatise läbi kohe pärast selle kättesaamist. Kui komisjonil tekivad tõsised kahtlused seoses reguleeriva asutuse otsuse vastavusega artikli 8 lõikele 1, artiklile 8a või artikli 8b lõikele 2, otsustab komisjon kahe kuu jooksul pärast vastava teatise saamist menetluse algatamise. Sel juhul palub komisjon asjaomasel reguleerival asutusel ja asjaomasel põhivõrguettevõtjal esitada oma kommentaarid. Kui komisjon nõuab lisateavet, võib kahekuulist tähtaega pikendada kahe kuu võrra alates täieliku teabe kättesaamise päevast.

8. Kui komisjon on otsustanud algatada menetluse, teeb komisjon mitte hiljem kui nelja kuu jooksul alates vastava otsuse tegemisest teatavaks lõpliku otsuse

a) mitte esitada vastuväiteid reguleeriva asutuse otsuse kohta;

või

b) nõuda asjaomaselt reguleerivalt asutuselt otsuse muutmist või tühistamist, kui on alust arvata, et otsus on vastuolus artikli 8 lõikega 1, artikliga 8a või artikli 8b lõikega 2.

9. Kui komisjon ei ole otsustanud menetluse algatamist või teinud teatavaks lõppotsust vastavalt lõigetes 7 ja 8 sätestatud tähtaja jooksul, siis loetakse, et komisjon pole reguleeriva asutuse otsuse kohta vastuväidet esitanud.

10. Reguleeriv asutus täidab komisjoni nõude sertifitseerimisotsuse muutmise või tühistamise kohta nelja nädala jooksul ja teatab sellest komisjonile.

11. Reguleeriv asutus ja komisjon võivad põhivõrguettevõtjatelt ja tootmis- või tarneülesandeid täitvatelt ettevõtjatelt taotleda mis tahes teavet, mis on vajalik nende käesolevas artiklis sätestatud ülesannete täitmiseks.

12. Reguleeriv asutus ja komisjon tagavad tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse.

13. Komisjon võtab vastu suunised, milles sätestatakse lõigete 6–9 rakendusmenetluse üksikasjad. See meede, mille eesmärk on muuta käesoleva direktiivi väheolulisi sätteid seda täiendades, võetakse vastu artikli 27b lõikes 3 osutatud kontrolliga regulatiivmenetluse kohaselt.“

(6) Artikli 9 lõige a asendatakse järgmisega:

„a) tagada süsteemi pikaajaline võime rahuldada mõistlikke nõudmisi elektrienergia edastamise järele ning antud majanduslikes tingimustes ja keskkonnanõuetele vastavate turvaliste, töökindlate ja tõhusate põhivõrkude toimimine, hooldus ja arendamine ning edendada energiasäästlikkust, teadusuuringuid ja innovatsiooni eelkõige taastuvate energiaallikate kasutuselevõtmise ja väiksemate süsinikdioksiidi heitkogustega tehnoloogiate levitamise tagamiseks.“

(7) Artikkel 10 jäetakse välja.

(8) Lisatakse artiklid 10 ja 10a:

„Artikkel 10

Sõltumatud süsteemihaldurid

1. Kui põhivõrk kuulub käesoleva direktiivi jõustumise ajal vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võivad liikmesriigid lubada artikli 8 lõikest 1 kõrvale kalduda, kui liikmesriik määrab põhivõrgu omaniku ettepaneku alusel sõltumatu süsteemihalduri ning kui komisjon kõnealuse määramise kinnitab. Igal juhul ei tohi takistata vertikaalselt integreeritud ettevõtjaid, kes omavad põhivõrku, võtmast artikli 8 lõike 1 punktis 2 sätestatud nõuete täitmiseks vajalikke meetmeid.

2. Liikmesriik võib sõltumatu süsteemihalduri heaks kiita ja määrata ainult järgmistel juhtudel:

a) haldurikandidaat on tõendanud, et ta vastab artikli 8 lõike 1 punktide b–d nõuetele;

- b) haldurikandidaat on tõendanud, et tema käsutuses on artiklis 9 sätestatud ülesannete täitmiseks piisavad rahalised, tehnilised ja inimressursid;
 - c) haldurikandidaat kohustub järgima reguleeriva asutuse väljatöötatud kümneaastast võrkude arengukava;
 - d) põhivõrgu omanik on tõendanud, et ta suudab täita lõikes 6 sätestatud kohustusi. Selleks esitab ta kõik kandideeriva ettevõtja ning teiste asjassepuutuvate isikutega sõlmitavate kokkulepete projektid;
 - e) haldurikandidaat on tõendanud, et ta suudab täita Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta määrusest (EÜ) nr 1228/2003, milles käsitletakse võrkudele juurdepääsu tingimusi piiriüleses elektrikaubanduses,* tulenevaid kohustusi, sealhulgas kohustusi seoses põhivõrguettevõtjate koostööga Euroopas ja piirkondlikul tasandil.
-

* ELT L 176, 15.7.2003, lk 1–10.

3. Liikmesriigid kiidavad heaks ja määravad sõltumatuteks süsteemihalduriteks ettevõtjad, kelle reguleeriv asutus on sertifitseerinud artikli 8a lõike 2 nõuetele vastavana. Kohaldatakse artiklis 8b sätestatud sertifitseerimismenetlust.

4. Kui komisjon on teinud otsuse artiklis 8b sätestatud menetluse kohaselt ja leiab, et reguleeriv asutus ei ole tema otsust kahe kuu jooksul täitnud, määrab ta kuue kuu jooksul energeetikasektorit reguleerivate asutuste koostööameti ettepanekul ja pärast põhivõrgu omaniku ja põhivõrguettevõtja seisukohtade ärakuulamist sõltumatu süsteemihalduri viieks aastaks. Põhivõrgu omanik võib igal ajal teha reguleerivale asutusele ettepaneku uue sõltumatu süsteemihalduri määramiseks vastavalt artikli 10 lõikes 1 sätestatud menetlusele.

5. Iga sõltumatu süsteemihaldur vastutab vastavalt määruse (EÜ) nr 1228/2003 artiklile 3 kolmandatele isikutele juurdepääsu võimaldamise ja haldamise eest, sealhulgas juurdepääsutasude ja ülekoormustasude kogumise ning põhivõrguettevõtjate vahelise hüvitamiskorra kohaste maksete eest, põhivõrgu haldamise, hoolduse ja arendamise eest ning selle eest, et investeerimiskavade abil tagatakse pikas perspektiivis süsteemi võime rahuldada mõistlikku nõudlust. Sõltumatu süsteemihaldur vastutab võrgu arendamisel uute infrastruktuuride kavandamise (sh vastavate lubade väljastamise korra väljatöötamise), väljaehitamise ja kasutuselevõtmise eest. Selleks tegutseb ta käesoleva peatüki kohaselt põhivõrguettevõtjana. Põhivõrgu omanikele ei tohi panna vastutust kolmandatele isikutele juurdepääsu võimaldamise ja haldamise ega investeeringute kavandamise eest.

6. Kui sõltumatu süsteemihaldur on määratud, peab põhivõrgu omanik täitma järgmisi ülesandeid:

- a) pakkuma sõltumatule süsteemihaldurile tema ülesannete täitmiseks vajalikku koostööd ja tuge, sealhulgas eelkõige kogu vajalikku teavet;
- b) rahastama investeeringuid, mille tegemise on otsustanud sõltumatu süsteemihaldur ja heaks kiitnud reguleeriv asutus, või andma nõusoleku nende rahastamiseks mõne huvitatud isiku poolt, kelleks võib olla ka sõltumatu

süsteemihaldur. Asjakohase rahastamiskorra kiidab heaks reguleeriv asutus. reguleeriv asutus konsulteerib enne heakskiitmist varade omaniku ja teiste huvitatud isikutega;

- c) tagama katte võrgu varadega seotud kohustustele, välja arvatud sellele osale kohustustest, mis on seotud sõltumatu süsteemihalduri ülesannetega;
- d) tagama, et lihtsustatakse võrgu laiendamise rahastamist, v.a need investeeringud, mille puhul ta on vastavalt punktile b andnud nõusoleku rahastamise kohta huvitatud isiku, sealhulgas sõltumatu süsteemihalduri poolt.

7. Asjakohase liikmesriigi konkurentsiasutusele antakse tihedas koostöös reguleeriva asutusega kõik vajalikud volitused, et ta saaks tõhusalt jälgida lõikes 6 sätestatud kohustuste täitmist põhivõrgu omaniku poolt.

Artikkel 10a

Põhivõrgu omaniku eraldamine

1. Kui sõltumatu süsteemihaldur on määratud, peab põhivõrgu omanik, kes moodustab osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast, olema vähemalt juriidiliselt staatusest, organisatsiooniliselt ja otsuste tegemises sõltumatu muust edastusega mitteseotud tegevusest.

2. Lõike 1 kohane põhivõrgu omaniku sõltumatus peab vastama järgmistele miinimumkriteeriumidele:

- a) põhivõrgu omaniku juhtimise eest vastutavad isikud ei tohi olla tegevad otseselt ega kaudselt elektri toomise, jaotamise ja tarnimise igapäevase juhtimise eest vastutava vertikaalselt integreeritud elektriettevõtja äriühingustruktuuris;
- b) tuleb võtta vajalikud meetmed põhivõrgu omaniku juhtimise eest vastutavate inimeste kutsehuvidega arvestamiseks nii, et neil oleks võimalik tegutseda iseseisvalt;
- c) põhivõrgu omanik kehtestab nõuetele vastavuse programmi, milles sätestatakse meetmed diskrimineeriva käitumise vältimiseks, ning tagab, et järelevalve selle täitmise üle oleks piisavalt range. Programmis sätestatakse töötajate konkreetset kohustused selle eesmärgi saavutamiseks. Nõuetele vastavuse programmi eest vastutav isik või asutus esitab võetud meetmete aastaaruande reguleerivale asutusele ning see avaldatakse.

3. Komisjon võib vastu võtta suuniseid, et tagada käesoleva artikli lõike 2 täielik ja tõhus täitmine põhivõrgu omaniku poolt. See meede, mille eesmärk on muuta käesoleva direktiivi väheolulisi sätteid seda täiendades, võetakse vastu artikli 27b lõikes 3 osutatud kontrolliga regulatiivmenetluse kohaselt.“

- (9) Artikkel 12 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 12

Põhivõrgu omanike ja põhivõrguettevõtjate konfidentsiaalsus

1. Ilma, et see piiraks artikli 18 kohaldamist või teabe avaldamisega seotud mis tahes õiguslikku kohustust, tagavad kõik põhivõrguettevõtjad ja põhivõrgu omanikud äritegevuse käigus saadud tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse ning teevad kõik selleks, et takistada oma tegevuse kohta sellise teabe diskrimineerival viisil avaldamist, mis võib olla äriliselt kasulik, ning tagavad eelkõige, et ei avalda tundlikku äriteavet äriühingu ülejäänud osadele, välja arvatud juhtudel, kui sellise teabe avaldamine on vajalik äritehingu sooritamiseks. Teabeeristuseeskirjade täieliku täitmise tagamiseks tuleb ka tagada, et põhivõrgu omanik ja äriühingu ülejäänud osad ei kasutaks ühisteenuseid (nt ühiseid õigusteenuseid), välja arvatud haldus- ja IT-teenused.

2. Põhivõrguettevõtjad ei tohi seostuvate ettevõtjate elektrienergia müügi- või ostutehinguteks kuritarvitada kolmandatelt isikutelt võrgujuurdepääsu tagamise ja selleks vajalike läbirääkimiste käigus saadud tundlikku äriteavet.“

(10) Artiklit 15 muudetakse järgmiselt:

a) Lõike 2 punktis c lisatakse esimesele lausele järgmine lause: „Nende ülesannete täitmiseks peavad jaotusvõrguettevõtja käsutuses olema vajalikud ressursid, sealhulgas inim-, tehnilised, rahalised ja füüsilised ressursid.”

b) Lõike 2 punkti d muudetakse järgmiselt:

i) viimast lauset muudetakse järgmiselt: „Nõuetele vastavuse programmi eest vastutav isik või asutus (edaspidi „järelevalveametnik”) esitab võetud meetmete aastaaruande artikli 22 lõikes 1 nimetatud reguleerivale asutusele ning see avaldatakse.

ii) lisatakse järgmine lause: Järelevalveametnik peab olema täiesti sõltumatu ning tal peab olema juurdepääs kõikidele oma ülesande täitmiseks vajalikele jaotusvõrguettevõtja ja, kui neid on, tema sidusettevõtete andmetele.“

c) Lisatakse lõiked 3 ja 4:

"3. Kui jaotusvõrguettevõtja moodustab osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast, peavad liikmesriigid tagama järelevalve jaotusvõrguettevõtja tegevuste üle, et ta ei kasutaks oma vertikaalset integreeritust konkurentsi moonutamiseks. Eelkõige ei tohi vertikaalselt integreeritud jaotusvõrguettevõtjad suhtlemisel ja kaubamärkidega seotult tekitada segadust seoses vertikaalselt integreeritud ettevõtja tarneharu eraldiseisvusega.

4. Komisjon võib vastu võtta suuniseid selle tagamiseks, et jaotusvõrguettevõtja järgib täielikult ja tõhusalt käesoleva artikli lõiget 2, mis käsitleb jaotusvõrguettevõtja täielikku sõltumatust, diskrimineerivast käitumisest hoidumist ning seda, et vertikaalselt integreeritud ettevõtja ei tohi tarnetegevuses ebaausalt ära kasutada oma vertikaalset integreeritust. See meede, mille eesmärk on muuta käesoleva direktiivi väheolulisi sätteid seda täiendades, võetakse vastu artikli 27b lõikes 3 osutatud kontrolliga regulatiivmenetluse kohaselt.“

(11) Artikkel 17 asendatakse järgmisega:

„Käesolev direktiiv ei takista põhi- ja jaotusvõrgu ühendatud ettevõtja tegevust tingimusel, kui see ettevõtja vastab kõigis toimingutes artiklite 8 ja 10b ning artikli 15 lõike 1 kohaldatavate sätete nõuetele.“

(12) Artikli 22 järele lisatakse VIIa peatükk:

„VIIa PEATÜKK

RIIKLIKUD REGULEERIVAD ASUTUSED

Artikkel 22a

Reguleeriva asutuse määramine ja sõltumatus

1. Iga liikmesriik määrab ühe riikliku reguleeriva asutuse.
2. Liikmesriigid tagavad reguleeriva asutuse sõltumatuse ning kannavad hoolt, et ta teostab oma volitusi erapooletult ja läbipaistvalt. Selleks peavad liikmesriigid tagama, et reguleeriv asutus on käesoleva direktiiviga talle määratud reguleerimisülesandeid täites õiguslikult eraldiseisev ja funktsionaalselt sõltumatu kõikidest teistest avalik-õiguslikest ja eraõiguslikest isikutest ning et selle töötajad ja juhtimise eest vastutavad isikud tegutsevad turuhuvidest sõltumatult ja ei küsi ega võta vastu juhiseid üheltki riigiasutuselt ega muult avalik-õiguslikult või eraõiguslikult isikult.
3. Reguleeriva asutuse sõltumatuse kaitsmiseks tagavad liikmesriigid eelkõige, et:
 - a) reguleerival asutusel on oma ülesannete täitmiseks vajalik iseseisev õigusvõime, eelarveautonoomia ning inim- ja rahalised ressursid;
 - b) asutuse juhtkond nimetatakse ametisse vähemalt viieaastaseks ametiajaks, mida ei pikendata, ning teda tohib selle aja jooksul ametist vabastada ainult juhul, kui ta enam ei vasta käesolevas artiklis sätestatud tingimustele või on süüdi tõsisel ülestumises.”

Artikkel 22b

Reguleeriva asutuse poliitika eesmärgid

Käesolevas direktiivis sätestatud reguleerimisülesandeid täites võtab reguleeriv asutus kõik mõistlikud meetmed, et saavutada järgmised eesmärgid:

- a) edendada tihedas koostöös ameti, teiste liikmesriikide reguleerivate asutuste ning komisjoniga konkurentsivõimelist, turvalist ja keskkonnasäästlikku elektrienergia siseturgu ühenduses ning turu tõhusat avamist kõikidele ühenduse tarbijatele ja tarnijatele;

- b) arendada ühenduses konkurentsivõimelisi ja nõuetekohaselt toimivaid piirkondlikke turge, et saavutada punktis a sätestatud eesmärk;
- c) kaotada liikmesriikide vahelised elektrienergiaga kauplemise piirangud, sealhulgas arendada nõudluse rahuldamiseks vajalikke piiriüleseid ülekandevõimsusi, tugevdada siseriiklike turgude integratsiooni ning võimaldada elektrivoo takistusteta kulgemist kogu ühenduses;
- d) tagada turvaliste, usaldusväärsete ja tõhusate võrkude arendamine, edendades energiatõhusust, võrgu sobivust, teadusuuringuid ja innovatsiooni nõudluse rahuldamiseks ning innovatiivsete taastuvenergiaallikate ja väiksemate süsinikdioksiidi heitkogustega tehnoloogiate arendamist nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis; e) tagada, et võrguettevõtjatele pakutakse nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis piisavaid ergutusi võrgu jõudluse tõhustamiseks ja turgude integreerimise soodustamiseks;
- f) tagada oma riigi turu tõhus toimimine ning edendada koostööd konkurentsiasutusega tõhusat konkurentsi.

Artikkel 22c

Reguleeriva asutuse kohustused ja volitused

1. Reguleerival asutusel on järgmised ülesanded:

- a) tagada põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatele ning vajadusel nii võrguomanike kui ka mis tahes elektriettevõtja vastavus käesolevas direktiivis ja muudes ühenduse asjakohastes õigusaktides, sealhulgas piiriüleseid küsimusi käsitlevates õigusaktides sätestatud kohustustele;
- b) teha piiriülestes küsimustes koostööd vastava liikmesriigi reguleeriva asutuse või reguleerivate asutustega;
- c) järgida ja viia ellu ameti ja komisjoni otsuseid;
- d) esitada igal aastal aruanne oma tegevuse ja ülesannete täitmise kohta liikmesriikide pädevatele asutustele, ametile ning komisjonile. Aruanne peab hõlmama iga käesolevas artiklis loetletud ülesande osas võetud meetmeid ja saavutatud tulemusi;
- e) tagada, et ei toimuks ristsubsideerimist edastus-, jaotus- ja tarnetegevuse vahel;
- f) vaadata läbi põhivõrguettevõtjate investeerimiskavad ning esitada oma aastaaruandes põhivõrguettevõtjate investeerimiskavade hinnang, pidades silmas nende vastavust üleeuroopalisele 10-aastasele võrgu arengukavale, millele viidatakse määruse (EÜ) nr 1228/2003 artikli 2c lõikes 1;
- g) jälgida võrgu turvalisust ja usaldusväärsust ning vaadata läbi võrgu turvalisuse ja usaldusväärsusega seotud eeskirjad;

- h) jälgida läbipaistvuse taset, tagades läbipaistvuskohustuste täitmise elektriettevõtjate poolt;
- i) kokkulepitud vormis jälgida turu avamise ja konkurentsi taset hulgi- ja jaemüügitasandil, sealhulgas elektribörse, hindu kodutarbijatele, liitumis- ja eraldustasusid ning kodutarbijate kaebusi, ning koostöös konkurentsiasutustega mis tahes konkurentsimoonutusi või -piiranguid, andes muu hulgas kogu vajaliku teabe ja edastades asjassepuutuvad juhtumid asjakohastele konkurentsiasutustele;
- j) jälgida aega, mis edastus- ja jaotusettevõtjatel kulub ühenduste rajamiseks ja parandustöödeks;
- k) ilma et see piiraks teiste riiklike reguleerivate asutuste pädevust, tagada universaalsete ja avalike elektrienergiateenuste kõrge tase, kaitsetumate tarbijate kaitse ja käesoleva direktiivi A lisas sätestatud tarbijakaitsemeetmete tõhusus;
- l) avaldada vähemalt kord aastas soovitusi seoses tarnetariifide vastavusega artiklile 3;
- m) tagada juurdepääs tarbijate tarbimisandmetele, tarbimisandmete ühtlustatud vormi kasutuselevõtt ning juurdepääs andmetele A lisa punkti h kohaselt;
- n) jälgida põhivõrguettevõtjate, jaotusvõrguettevõtjate, tarnijate ja tarbijate ning teiste turuosaliste osatähtsuse ja vastutusega seotud eeskirjade rakendamist vastavalt määrusele (EÜ) nr 1228/2003;
- o) jälgida investeeringuid tootmisvõimsustesse, pidades silmas varustuskindlust.

2. Kui artikli 10 alusel on määratud sõltumatu süsteemihaldur, peab reguleeriv asutus lisaks talle lõikes 1 ette nähtud kohustustele:

- a) jälgima käesolevas artiklis sätestatud kohustuste täitmist põhivõrgu omaniku ja sõltumatu süsteemihalduri poolt ning määrama mittetäitmise eest karistusi vastavalt lõike 3 punktile d;
- b) jälgima sõltumatu süsteemihalduri ja põhivõrgu omaniku vahelisi suhteid ja teabevahetust tagamaks, et sõltumatu süsteemihaldur täidab oma ülesandeid, ning eelkõige heaks kiitma lepinguid ja tegutsema sõltumatu süsteemihalduri ja põhivõrgu omaniku vaheliste lõike 7 kohaselt esitatud vaidluste lahendajana, kui kaebuse esitab üks pooltest;
- c) ilma et see piiraks artikli 10 lõike 2 punktis c sätestatud menetluse kohaldamist, kiitma esimese kümneaastase võrkude arengukava puhul heaks investeerimiskava ning mitmeaastase võrkude arengukava, mille sõltumatu süsteemihaldur igal aastal esitab;
- d) tagama, et sõltumatute süsteemihaldurite kogutavad võrgule juurdepääsu tariifid sisaldavad võrgu omanikule või omanikele ette nähtud tasu, mille suurus on piisav võrguvarade eest ning neisse tehtud võimalike uute investeeringute eest tasumiseks;

- e) omama volitusi teostada kontrolli põhivõrgu omaniku juures ja sõltumatu süsteemihalduri ruumides.
 - f) jälgima ülekoormustasude kasutamist, mida sõltumatu süsteemihaldur kogub vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta määruse (EÜ) nr 1228/2003 (milles käsitletakse võrkudele juurdepääsu tingimusi piiriüleses elektrikaubanduses)²⁰ artikli 6 lõikele 6.
3. Liikmesriigid tagavad, et reguleerivatele asutustele antakse volitused, mis võimaldavad neil lõigetes 1 ja 2 osutatud ülesandeid tõhusalt ja kiiresti täita. Et seda teha, peavad reguleerival asutusel olema vähemalt järgmised volitused:
- a) teha otsuseid, mis on elektriettevõtjatele siduvad;
 - b) uurida koostöös riikliku konkurentsiasutusega elektrienergiaturu toimimist ja konkurentsieeskirjade rikkumiste puudumisel otsustada, kas ja milliseid meetmeid on vaja võtta tõhusa konkurentsi toetamiseks ja turu, sealhulgas virtuaalsete elektrijaamade nõuetekohase toimimise tagamiseks;
 - c) nõuda elektriettevõtjatelt mis tahes andmeid, mis on talle oma ülesannete täitmiseks vajalikud;
 - d) määrata tõhusaid, asjakohaseid ja hoiatavaid sanktsioone elektriettevõtjatele, kes ei täida käesolevast direktiivist ega reguleeriva asutuse või ameti otsustest tulenevaid kohustusi;
-
- e) omada kohaseid uurimisõigusi ning asjakohaseid volitusi vaidluste lahendamise korraldamiseks vastavalt lõigetele 7 ja 8;
 - f) kiita heaks kaitsemeetmete rakendamine artiklis 24 sätestatud korras.
4. Reguleerivad asutused kinnitavad või kiidavad enne jõustumist heaks järgmised tingimused:
- a) riiklike võrkudega ühendamise ja neile juurdepääsemise tingimused, sealhulgas edastus- ja jaotustariifid. Need tariifid peavad võimaldama teha võrkudesse vajalikke investeeringuid viisil, mis võimaldab tagada võrkude elujõulisuse;
 - b) tasakaalustusteenuste osutamise tingimused.
5. Tariife kehtestades või heaks kiites tagavad reguleerivad asutused, et võrguettevõtjaid stimuleeritakse nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis piisavalt, et tõhustada jõudlust, soodustada turgude integreerimist ja toetadaseonduvaid teadusuuringuid.
6. Reguleerivatel asutustel on õigus nõuda põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatelt tingimuste, sealhulgas käesolevas artiklis osutatud tariifide muutmist, kui see on vajalik nende tingimuste proportsionaalsuse ja mittediskrimineeriva kohaldamise tagamiseks.

²⁰

ELT L 176, 15.7.2003, lk 1.

7. Mis tahes isikul, kellel on põhi- või jaotusvõrguettevõtja suhtes kaebusi, on õigus esitada kaebus reguleerivale asutusele, kes tegutseb vaidlusi lahendava asutusena ja teeb otsuse kahe kuu jooksul alates kaebuse kättesaamisest. Kui reguleeriv asutus peab koguma lisateavet, võib perioodi pikendada kahe kuu võrra. Perioodi võib pikendada kaebuse esitaja nõusolekul. Selline otsus on siduv, välja arvatud edasikaebamise tõttu tühistamise korral või kuni selleni.
8. Kõik mõjutatud isikud ja isikud, kellel on õigus esitada kaebusi käesoleva artikli alusel rakendatud meetoditega seotud otsuse kohta, või kui reguleerival asutusel on kohustus tutvustada soovitatavaid meetodeid, võivad kahe kuu, või liikmesriikide sätestatud lühema aja jooksul alates otsuse või otsuseettepaneku avaldamisest, esitada läbivaatamiseks kaebuse. Sellisel kaebusel ei ole tühistavat mõju.
9. Liikmesriigid peavad looma kohased ja tõhusad reguleerimis-, kontrolli- ja läbipaistvusmehhanismid, et vältida turgu valitseva seisundi ärakasutamist ja eelkõige sellest tulenevat klientide huvide kahjustamist, ning igasugust turuvallutuslikku käitumist. Nende mehhanismide rakendamisel arvestatakse asutamislepingu ja eeskätt selle artikli 82 sätteid.
10. Liikmesriigid tagavad kohaste meetmete võtmise, sealhulgas liikmesriikide õigusaktides sätestatud haldus- või kriminaalmenetluse algatamise füüsilise või juriidilise isiku suhtes, kes on vastutav käesolevas direktiivis kehtestatud konfidentsiaalsusreeglite rikkumise eest.
11. Lõigetes 7 ja 8 osutatud kaebused ei tohi piirata ühenduse ja liikmesriikide õigusaktides sätestatud õigust esitada kaebusi.
12. Reguleeriva asutuse otsused peavad olema põhjendatud.
13. Liikmesriigid tagavad sellised sobivad mehhanismid riigi tasandil, mille kohaselt riikliku reguleeriva asutuse otsusest mõjutatud osalisel on õigus otsus edasi kaevata asjaomastest osalistest sõltumatule isikule.
14. Komisjon võib vastu võtta reguleerivate asutuste käesolevas artiklis kirjeldatud volituste rakendussuunised ja neid muuta. See meede, mille eesmärk on muuta käesoleva direktiivi väheolulisi sätteid seda täiendades, võetakse vastu artikli 27b lõikes 3 osutatud kontrolliga regulatiivmenetluse kohaselt.“

Artikkel 22d

Piiriüleste küsimuste reguleerimise kord

1. Reguleerivad asutused teevad omavahel tihedat koostööd ja peavad üksteisega nõu ning esitavad üksteisele ja ametile kogu teabe, mis on neile vajalik käesoleva direktiiviga ette nähtud ülesannete täitmiseks. Vahetatava teabe puhul peab teabe vastu võtnud asutus tagama sama konfidentsiaalsustaseme kui asutus, kust teave pärit on.
2. Reguleerivad asutused teevad koostööd vähemalt piirkondlikul tasandil, et toetada sellise töökorra väljakujundamist, mis tagab võrgu optimaalse haldamise, arendada

ühiseid elektribörse ja piiriüleste võimsuste jaotamist ning kindlustada piirkonnas vastastikuse ühendamise võimalused, et võimaldada tõhusa konkurentsi arengut.

3. Amet otsustab vähemalt kaht liikmesriiki ühendava infrastruktuuri reguleerimise korra osas järgmistel juhtudel:

- a) pädevate riiklike reguleerivate asutuste ühistaotluse alusel, või
- b) kui pädevad riiklikud reguleerivad asutused ei jõua asjakohase reguleerimise korra osas kokkuleppele kuue kuu jooksul alates kuupäevast, kui reguleerivatest asutustest viimane dokumendi kätte sai.

4. Komisjon võib võtta vastu suuniseid reguleerivate asutuste omavahelise ja ametiga tehtava koostöö ülesannete osas ja olukordadeks, kus vähemalt kahte liikmesriiki ühendava infrastruktuuri reguleerimise korra osas otsuste tegemine kuulub ameti pädevusse. Need meetmed, mille eesmärk on muuta käesoleva direktiivi väheolulisi sätteid seda täiendades, võetakse vastu artikli 27b lõikes 3 osutatud kontrolliga regulatiivmenetluse kohaselt.

Artikkel 22e

Suunistele vastavus

1. Reguleerivad asutused ja komisjon võivad küsida ametilt arvamust reguleeriva asutuse poolt vastu võetud otsuse vastavuse kohta käesoleva direktiivis või määruses (EÜ) nr 1228/2003 osutatud suunistele.

2. Amet esitab oma arvamuse vastavalt arvamust küsinud reguleerivale asutusele või komisjonile ja kõnealuse otsuse vastu võtnud reguleerivale asutusele nelja kuu jooksul.

3. Kui otsuse vastu võtnud reguleeriv asutus ei täida ameti ettekirjutusi nelja kuu jooksul alates arvamuse kättesaamisest, teavitab amet sellest komisjoni.

4. Kui reguleeriva asutuse poolt vastu võetud otsus ei vasta käesolevas direktiivis või määruses (EÜ) nr 1228/2003 osutatud suunistele, on mis tahes reguleerival asutusel õigus teavitada sellest komisjoni kahe kuu jooksul alates otsuse vastuvõtmisest.

5. Kui komisjonil tekivad tõsised kahtlused seoses reguleeriva asutuse otsuse vastavusega käesolevas direktiivis või määruses (EÜ) nr 1228/2003 sätestatud suunistele, on komisjonil õigus teha otsus menetluse algatamiseks ametilt lõike 3 alusel või reguleerivalt asutuselt lõike 4 alusel saadud teabe kättesaamisest kahe kuu ning omal algatusel kolme kuu jooksul alates otsuse tegemise kuupäevast. Sel juhul kutsub komisjon reguleeriva asutuse ja isikud menetluses osalema ja palub reguleerival asutusel esitada omapoolsed kommentaarid.

6. Kui komisjon on otsustanud algatada menetluse, teeb komisjon mitte hiljem kui nelja kuu jooksul alates vastava otsuse tegemisest teatavaks lõpliku otsuse

a) mitte esitada vastuväiteid reguleeriva asutuse otsuse kohta;

või

b) kui komisjon leiab, et otsus ei vasta suunistele, nõuda asjaomaselt reguleerivalt asutuselt otsuse muutmist või tühistamist.

7. Kui komisjon ei ole otsustanud menetluse algatamist või teinud teatavaks lõppotsust vastavalt lõigetes 5 ja 6 sätestatud tähtaja jooksul, siis loetakse, et komisjon pole reguleeriva asutuse otsuse kohta vastuväidet esitanud.

8. Reguleeriv asutus täidab komisjoni nõude otsuse muutmise või tühistamise kohta kahe kuu jooksul ja teatab sellest komisjonile.

9. Komisjon võtab vastu suunised, milles sätestatakse käesoleva artikli rakendusmenetluse üksikasjad. See meede, mille eesmärk on muuta käesoleva direktiivi väheolulisi sätteid seda täiendades, võetakse vastu artikli 27b lõikes 3 osutatud kontrolliga regulatiivmenetluse kohaselt.“

Artikkel 22f Arvepidamine

1. Liikmesriigid nõuavad tarneettevõtjatel, et nad säilitaksid riikliku reguleeriva asutuse, riikliku konkurentsiasutuse ja komisjoni jaoks vähemalt viis aastat asjakohaseid andmeid nii hulgiostjate kui ka põhivõrguettevõtjatega elektrivarustuslepingute ja elektrienergia tuletisinstrumentide alusel tehtud kõikide tehingute kohta.

2. Need andmed hõlmavad asjakohaste tehingute üksikasju, nagu vastavate tehingute tähtaeg ning tarne- ja arveldustingimused, tehingu maht, täitmise kuupäevad ja kellaajad, tehinguhinnad ja asjaomase hulgiostja andmed, ning täpsustatud üksikasju kõikide lõpuleviimata elektrivarustuslepingute ja elektrienergia tuletisinstrumentide kohta.

3. Reguleeriv asutus võib otsustada need andmed osaliselt turuosalistele kättesaadavaks teha, kui ei avaldata konkreetsete turuosaliste või konkreetsete tehingutega seotud tundlikku äriteavet. Käesolevat lõiget ei kohaldata direktiivi 2004/39/EÜ rakendusalasasse kuuluvaid finantsinstrumente käsitleva teabe suhtes.

4. Et tagada käesoleva artikli ühetaoline kohaldamine, võib komisjon vastu võtta suuniseid, milles määratletakse tehingute aruandluse meetoodika ja kord ning säilitatavate andmete vorm ja sisu. Need meetmed, mille eesmärk on muuta käesoleva direktiivi väheolulisi sätteid seda täiendades, võetakse vastu artikli 27b lõikes 3 osutatud kontrolliga regulatiivmenetluse kohaselt.

5. Tarneettevõtja ning hulgitarbijate ja põhivõrguettevõtjate vaheliste tehingute puhul elektrienergia tuletisinstrumentidega kohaldatakse käesolevat artiklit ainult pärast seda, kui komisjon on vastu võtnud lõikes 4 osutatud suunised.

6. Käesoleva artikli sätetega ei seata direktiivi 2004/39/EÜ kohaldamisalasse kuuluvatele üksustele täiendavaid kohustusi lõikes 1 nimetatud asutuste suhtes.

7. Kui lõikes 1 nimetatud asutustel on vaja pääseda ligi direktiivi 2004/39/EÜ kohaldamisalasse kuuluvate üksuste säilitatavatele andmetele, esitavad kõnealuse

direktiivi kohaselt vastutavad asutused lõikes 1 nimetatud asutustele nõutavad andmed.

(13) Artikkel 23 jäetakse välja.

(14) Lisatakse artikkel 27b:

„Artikkel 27b

Komitee

1. Komisjoni abistab komitee.

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse otsuse 1999/468/EÜ artikleid 3 ja 7, võttes arvesse selle artiklis 8 sätestatut.

3. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse otsuse 1999/468/EÜ artikli 5a lõikeid 1–4 ja artiklit 7, võttes arvesse selle artiklis 8 sätestatut.”

(15) Lisale A lisatakse järgmised lõiked:

„h) nende tarbimisandmete kättesaadavus ning võimalus anda igale varustamisliitsensiga ettevõtjale konkreetse kokkuleppe alusel tasuta juurdepääs oma mõõteandmetele. Andmehalduse eest vastutav isik on kohustatud need andmed kõnealusele ettevõtjale andma. Liikmesriigid määravad kindlaks andmete vormingu ning korra, mille alusel tarnijad ja tarbijad andmete juurde pääsevad; Selle teenuse eest ei tohi tarbijalt lisatasu võtta;

i) igakuine nõuetekohane teavitamine tegelikust elektritarbimisest ja kuludest. Selle teenuse eest ei tohi tarbijalt lisatasu võtta;

j) võimalus vahetada varustajat kogu aasta jooksul ning lõpetada lepingulised suhted eelmise tarnijaga hiljemalt ühe kuu jooksul alates selle eelmise tarnija viimasest tarnest.”

Artikkel 2

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi täitmiseks vajalikud õigusnormid hiljemalt [18 kuud pärast jõustumiskuupäeva]. Nad edastavad kõnealuste normide teksti ning kõnealuste normide ja käesoleva direktiivi vahelise vastavustabeli viivitamata komisjonile.

Liikmesriigid kohaldavad neid sätteid alates [18 kuud pärast jõustumist].

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nendesse või nende ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga korraldatavas valdkonnas nende poolt vastuvõetud põhiliste siseriiklike õigusnormide teksti.

Artikkel 3

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub [...] päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 4

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel, [...]

Euroopa Parlamendi nimel
president
[...]

Nõukogu nimel
eesistuja
[...]